DOLENJSKI LIST

Glasilo Socialistične zveze delovnega ljudstva ok... Novo mesto

Lastnik in izdajatelj: Okrajni odbor SZDL Novo mesto. — Izhaja vsak četrtek. Posamezna številka 10 din. — **Letna naročnina** 480 din, polletna 240 din, četrtletna 120 din; plačljiva je vnaprej. Za inozemstvo 900 din ozir. 3 ameriške dolarje. — **Tek. račun** pri Komunalni banki v Novem mestu, št. 60-KB-16-Ž-24

Štev. 11 (365) Leto VIII.

NOVO MESTO, 14. MARCA 1957

Urejuje uredniški odbor. — Odgovorni urednik Tone Gošnik. **Naslov** uredništva in uprave: Novo mesto, Cesta komandanta Staneta 30. Pošt. pred. Novo mesto 33 **Telefon** uredništva in uprave: št. 127. Rokopisov ne vračamo. **Tiska** Časopisno-založniško podjetje »Slov. poročevalec« v Ljubljani. Za tisk odgovarja F. Plevel

...JSKA KNJIŽNICA
...A JARCA
...MESTO

FRANC PIRKOVIČ, predsednik okrajnega ljudskega odbora Novo mesto:

Čim bliže k proizvajalcem!

Pred sprejetjem okrajnega družbenega plana in proračuna za 1957 smo zaprosili še predsednika OLO tov. **Franca Pirkoviča,** *da bi bralcem našega lista obrazložil, kakšna načela so vodila OLO in njegove organe pri sestavljanju osnutka družbenega plana in kako bo treba delati, da bomo s proračunskimi in ostalimi sredstvi dosegli kar največje uspehe in nadaljnji napredek. Ker bo težišče uresničevanja nalog družbenega plana letos še posebej na občinah, krajevnih odborih, na vseh volivcih in političnih organizacijah je prav, da ta načela spoznajo vsi prebivalci okraja.*

V procesu demokratizacije želimo prenesti čimveč družbenega upravljanja čim bliže k proizvajalcem: k delavcem, kmetom, skratka k vsem delovnim ljudem. Že v prejšnjih letih smo videli, da so se povsod tam, kjer smo dajali materialna sredstva krajevnim (vaškim) odborom, ta sredstva bogato obrestovala in vračala. OLO in njegovi organi so zato v razpravljanju o osnutku družbenega plana za 1957 zastopali stališče, da bi letos ta sredstva do kar največje mere prenesli na občine. Smatramo, da je tako s političnega kot gospodarskega stališča ta stvar že zrela in da ob tem nimamo nobenega strahu. S tem bomo dali občinam tisto vlogo, ki smo si jo zamislili že ob začetku ustvarjanja novega komunalnega sistema. Pri tem pa OLO misli, da samo s prenosom sredstev na občine stvar še ni zaključena. Nasprotno, občina naj vsa sredstva, ki jih bo imela, prenaša naprej — na svoje krajevne odbore, ki morajo dobiti sredstva za najpotrebnejše komunalne, prosvetne in ostale zadeve.

Pri razdeljevanju sredstev občina seveda ne sme izpustiti nobenega krajevnega odbora. Pred tem naj bi pogledala v statut, kako velike pristojnosti ima krajevni odbor oz. za kaj vse mora ta odbor skrbeti. Vse napisane stvari bodo pa mrtve, če krajevni odbor ne bo imel sredstev, da bi z njimi upravljal.

Več sredstev za negospodarske investicije, ki bodo razdeljene za trenutno najbolj pereče potrebe

Gornje načelo velja predvsem za proračunska sredstva. Iz osnutka družbenega plana je pa razvidno, da bo letos na razpolago nekoliko več sredstev za negospodarske investicije, zlasti za prosveto in komunalne zadeve. Dobile jih bodo vse občine po svojih trenutnih najnujnejših potrebah. Vendar tudi ta sredstva (namenjena za popravilo in dograditev šol, morda tudi za nekatere nove šolske objekte, za elektrifikacijo, za melioracije, za razne vodovode in pod.) ne bodo smela biti razdeljena kar tako. Ko jih bo razdeljeval, bo okrajni ljudski odbor storil to s pridržkom.

Določeni okoliš (občina, kraj), lahko črpa dodeljena sredstva, če izpolni tele pogoje:

krajevni odbor na področju, kjer bodo taka javna dela, bo moral prevzeti nase skrb, da bo delo nadzoroval, da bo organiziral samoprispevke državljanov in sploh skrbel, da se sredstva ne bodo po nepotrebnem trošila. Za melioracijska, elektrifikacijska ali vodovodna dela bo poleg tega potrebno iz vrst interesentov ustanoviti skupnost državljanov, ki bodo te naprave ali objekte uporabljali. Skupnost mora imeti svoj odbor, ki bo skrbel za združitev vseh domačih sil takega področja, da bo objekt čimprej in kar najbolje zgrajen, po končanih delih bo pa skupnost tudi skrbela za pravilno izkoriščanje in vzdrževanje objekta.

Če taki pogoji za delo ne bodo zagotovljeni, bo OLO verjetno smatral, da v tem primeru sredstev ni treba dodeliti. Če pa bomo gornje načelo upoštevali, bomo imeli zanesljivo jamstvo, da bo vsako delo hitro, poceni in pravilno narejeno, po dograditvi pa tudi pravilno izkoriščano. Državljane bomo s tem tudi navajali na skupno delo in spoznanje, da lahko le z združenimi napori nekaj dosežemo.

Potrebno je enotno gledanje na kmetijstvo in njegove probleme, vsa sredstva za to področje pa združimo!

Vprašanje nadaljnjega razvoja kmetijstva je za agrarno Dolenjsko eno najvažnejših. Nerazvitost kmetijstva je boleča točka našega gospodarstva, ki jo slabe prometne zveze še povečujejo. Res je, na občinah, pri zadrugah in na okraju zbiramo sredstva za napredek kmetijstva. Vidimo tudi, da zadružniki na sedanjih letnih zborih kmetijskih zadrug pravilno ocenjujejo doseženi napredek in pozdravljajo vračanje sredstev iz poslovanja zadrug nazaj v kmetijstvo. Pozabljamo pa, da imamo sklad za napredek vasi tudi na občini in okraju. Smatram, da je treba vsa ta sredstva združiti za uresničitev določenih načrtov. Ne smemo več ločeno gledati na zadrugo in na državno posestvo, saj sta oba skupaj šele zares zaključena gospodarska enota. Politika v kmetijstvu nam narekuje, da gledamo ta vprašanja z enotnim merilom in da naloge za dvig kmetijstva rešujemo z združenimi sredstvi. Le tako bo nadaljnji napredek zagotovljen.

Družbene politične organizacije — najuspešnejši mobilizator ljudskih sil

Ob sprejemanju novega okrajnega družbenega plana je treba opozoriti na izreden pomen naših družbenih političnih organizacij. Na zadnje predvolilne sestanke SZDL in zbore volivcev je prišlo ogromno ljudi kot že dolgo ne. Vsebinsko so bili ti sestanki in zbori zelo bogati, prav tako tudi posvetovanja organizacij Zveze komunistov in Zveze borcev. Članstvo Socialistične zveze v okraju se je zelo povečalo. Ljudje so v razpravah gledali širše; drobne, manj važne stvari so se umaknile važnejšim vprašanjem. Bilo je izrečenih veliko dobrih predlogov in zamisli, kako bi gospodarstvo vasi ali kraja izboljšali in dvignili življenjske pogoje.

To nam narekuje, da gradimo naše delo s pomočjo družbenih političnih organizacij. Če hočemo prenesti čimveč pristojnosti na volivce, brez tega sploh ne bo šlo. Zato so naštete naloge hkrati tudi sestavni del vloge političnih organizacij, prinašajo jim pa tudi veliko novih odgovornosti. Politične organizacije morajo stopiti na čelo vsega tega dogajanja in dela. Biti morajo politični mobilizator ljudi, sicer bodo sredstva, ki bodo letos ustvarjena in razdeljena, zelo slabo izkoriščena. Primer SZDL in Rdečega križa iz lanskega leta nam to zelo lepo potrjuje. Za male asanacije (vodnjake, zajetja, krajevne vodovode) je prispeval OLO le poldrugi milijon. S pomočjo Socialistične zveze in Rdečega križa je pa bila ustvarjena vrednost 10 milijonov dinarjev. Mar ni to najprepričljivejši dokaz, kaj nam pomenita Socialistična zveza in Zveza komunistov kot politična mobilizatorja ljudskih sil?

Mislim, da so politične organizacije sposobne to narediti in to tudi bodo naredile. Najbrž bo obračun ob zaključku proračunskega leta pokazal ne samo ogromno materialno pridobitev Dolenjske, pač pa še večjo politično korist: pripravljenost ljudi, da sami sebi pomagajo, da se zavedajo in z dejanji potrjujejo, da gradimo socialistično državo, da se učimo delati za skupne koristi.

Kakor je gospodarski položaj sicer težak zaradi številnih vzrokov, ki jih vsi dobro poznamo, tako lahko navzlic temu upamo, da bomo s pravilno mobilizacijo vseh sil, predvsem pa s požrtvovalnim in z ustvarjalnim delom vseh političnih organizacij letos dosegli znaten napredek.

Pričetek del na cesti Novo mesto-Smednik

Kot smo že poročali, **bodo letos preurejali** del povezovalne ceste med obema koncema nove avtomobilske ceste Ljubljana — Zagreb, to je sedanjo **okrajno cesto od Novega mesta do Smednika pri Raki.**

Ker mora biti po projektu cesta že letos v celoti preurejena, hite s pripravami, hkrati pa so začeli že tudi delati. 7. marca so odprli kamnolom pri Lešnici. Na delu so tudi tehniki., ki izdelujejo projekt in količijo traso. Vodstvo del ima sedež v Kronovem, kjer so si uredili pisarno, skladišča in pripravili vse ostalo za uspešno delo na cesti.

Ta del ceste, ki je dolg okoli 27 kilometrov, bo predvsem razširjen. Izravnali bodo tudi nekaj ostrih zavojev, pri Ruhni vasi pa bodo cesto deloma tudi preložili, da se izognejo klancu in ovinkom. Cesto bodo razširili na pet metrov vozišča, skupno z robovi pa bo široka šest metrov. V dolžini 17 kilometrov bo cesta prevlečena z asfaltno mešanico, se pravi, bo imela protiprašno površinsko obdelavo.

Za delo na cesti potrebujejo večje število delavcev in vsi, ki žele zaslužek, naj se prijavijo v pisarni v Kronovem. Pri zaposlitvi imajo prednost domačini, ki stanujejo v bližini.

Razen kamnoloma v Lešnici bodo lomili kamen še v 2 večjih kamnolomih. Eden od teh bo pri Pleterjih, od koder bodo dovažali kamen na cesto. Za prevoz kamna pridejo v poštev tudi vozniki, katerim se prav tako nudi priložnost za zaslužek.

Izobraževanje odraslih

ostane glavna naloga Svobod in prosvetnih društev

Letnega obračuna ljudskoprosvetnih društev okraja so se v nedeljo dopoldne v Novem mestu udeležili poleg delegatov Svobod in prosvetnih društev tudi predstavniki Zveze Svobod in prosvetnih društev LRS, sekretar okr. odbora SZDL Martin Žugelj, predstavnika okrajnih zvez iz Kočevja in Kranja in številni ljudskoprosvetni ter ostali javni delavci.

Uvodni nagovor o kulturnoprosvetnem delu je imel predsednik okrajnega Sveta Svobod in prosvetnih društev Tone Bele. V načelnih mislih je razložil predvsem rast kulturnih tokov v preteklosti in naše razumevanje za idejno-politično, ljudsko-prosvetno in strokovno izobraževanje ljudskih množic, pri čimer je poudaril, da ima vsak ideološko politični pokret in z njim vred tudi vsako kulturnoprosvetno delo svoje korenine v gospodarstvu. V boju za novi svet, za zmago napredne misli morajo prispevati pomemben delež vse naše Svobode in vsa prosvetna društva. Kakor smo doslej na tem področju že mnogo dosegli in veliko naredili s požrtvovalnim, nesebičnim delom stoterih ljudskoprosvetnih aktivistov, tako moramo nenehno gledati naprej in stremeti za novimi uspehi.

Tajniško poročilo Slavka Kastelca je pokazalo lani dosežene uspehe, še bolj pa pomanjkljivosti v delu društev in celotne organizacije. Delegatom je dalo precej napotkov za razpravljanje, o katerem bomo — kot o poročilih samih — obširneje še poročali. Sprejeti so bili tudi sklepi za delo društev in okrajnega sveta, v plenum sveta so pa delegati izvolili 23 tovarišev in tovarišic. Izvoljeni so bili:

Tone Bele, August Jazbinšek, Franc Kotnik, Bogomil Lilija, Tatjana Belopavlovič, Slavko Kastelic, Boro Komelj, Adolf Grum, Slavko Vute, Janez Kasesnik, Jelka Mazovec, Fani Šušteršič, Julij Šmid, Ivan Jurčec, Anton Plut, Lado Smrekar, Vilko Videčnik, Milena Radej, Boris Plantan, Branko Peternelj, Jože Perpar, Dušan Muc in **Viktor Švigelj.**

Člani novega nadzornega odbora so: **Štefka Krampelj, Lojze Nečimer** in **Drago Šproc.**

LEČ OTAVNIK

V ponedeljek dopoldne se je po Novem mestu razširila žalostna vest, da je v noči od sobote na nedeljo v Beogradu nenadoma umrl tovariš Leon Otavnik - Leč, uslužbenec državnega sekretariata za notranje zadeve FLRJ. Vsi, ki so pokojnega Leča poznali so sprejeli presunljivo novico z bolečim srcem. Kako priljubljen in spoštovan je bil pokojnik, se je videlo v torek popoldne, ko ga je k zadnjemu počitku na novomeško pokopališče spremila množica tovarišev iz borb, prijateljev in znancev. S pokojnikovo ženo in otroci, z njegovo materjo in s sestro sočustvuje vse mesto.

VREME

ZA ČAS OD 15. DO 24. MARCA

V drugi polovici tega tedna in v zadnjih dneh prihodnjega tedna nekajkrat padavine z ohladitvijo. Druge dni bo suho oz. lepo vreme.

Nadaljnji izgledi: V doglednem času bo nastopilo razdobje nizkih, skoraj zimskih temperatur in bo tudi snežilo.

(Napoved priredil V. M.)

1000 novih traktorjev

Naša industrija strojev bo za pomladno setev izdelala 1000 novih traktorjev tipa »Zadrugar« in »Ferguson« z Diesel motorjem za 42 oziroma 32 konjskih sil. Obe naši tovarni, Industrija motorjev v Rakovici in Industrija traktorjev in strojev v Zemunu, bosta letos izdelali 2500 traktorjev, 150 več kot lani.

Nepozabno srečanje

Od vseh strani so prišle: iz belokranjskih vasic ob Kolpi, iz Metlike in njene okolice, z Bana nad Pleterjami, iz mokronoške in mirenske občine, iz Trebnja iz Suhe krajine, iz Semiča in Črnomlja, Šentjerneja, Kostanjevice. Toplic in Straže, iz škocjanske okolice, Mirne peči in Novega mesta. Žene-aktivistke, partizanske matere in vdove, delavke, kmetice in učiteljice, profesorice, zdravnice, javne delavke iz organov oblasti, delavskih svetov in upravnih odborov, članice odborov ženskih društev in raznih organizacij. Pri vhodu salona v hotelu »Kandija« sta jim čestitala k 8. marcu narodni heroj Jože Borštnar, sekretar okrajnega komiteja Zveze komunistov, in France Pirkovič, predsednik okrajnega ljudskega odbora, ki sta priredila v počastitev Dneva žena sprejem najzaslužnejših tovarišic iz vseh predelov Dolenjske.

Predsednik OLO Franc Pirkovič, Badovinčeva in Brodaričeva mama iz Rosalnic (materi narodnih herojev) in sekretar OK ZKS Jože Borštnar v prijetnem razgovoru na sprejemu.

Bilo je lepo in nepozabno srečanje. Mnoge žene se niso videle že dolga leta. Stiskanja rok in veselih objemov kar ni hotelo biti konec, saj je toliko spominov, ki človeka vzradostijo in obude, kar so žene med vojno in po njej žrtvovale, dajale, doživljale in ustvarjale. Prišle so tudi matere narodnih herojev: tovarišica Badovinčeva, Borštnarjeva, Brodaričeva, Rupenova mama iz Mirne peči, Južnova iz Dragomlje vasi, Kočevarjeva, Kotarjeva z Bana in Robkova. Veselo so se rokovale z njimi aktivistke in znanke, nato pa prisluhnile pozdravnim besedam, ki jih je zbranim spregovoril tovariš Borštnar. Obudil je spomin na leta narodnoosvobodilne borbe in na neminljiv delež, ki so ga za zmago naše pravične stvari dale slovenske in jugoslovanske žene. Toplo je čestital povabljenim tovarišicam k prazniku žena, za njim so pa tako čestitko izrekle še tri pionirke novomeške osnovne šole. Nastop moškega pevskega zbora PD Dušan Jereb, ki je zapel za uvod pet pesmi, med pogostitvijo pa še vrsto partizanskih, narodnih in umetnih pesmi, so žene pozdravile z vidnim zadovoljstvom.

V prijetnem kramljanju je potekal čas sprejema; žene so po kosilu tudi zapele in se zahvalile za izkazano pozornost. Tovariškega snidenja so se razveselile kot že dolgo ne in izrazile željo, da bi takih srečanj bilo še več. V srcih pa so odnesle na svoje domove, v vasi, delavnice, kolektive in ustanove besede tovariške zahvale in priznanja za vse, kar so dale in kar dajejo za stvar socializma.

Več opeke, pohištva, peči, avtomobilov in mlečnih izdelkov

Opekarni v Zalogu in Prelesju, Mizarstvo, Keramika, MOTO MONTAŽA in Mlekarna v Novem mestu obetajo letos precej večjo proizvodnjo — Zanimanje za nove proizvode

Danes si oglejmo, kaj bodo dali letos na trg delavci naslednjih šestih dolenjskih podjetij:

Pri nas zidamo iz leta v leto več in v katerokoli vas ali mesto na Dolenjskem pogledaš, ti to takoj potrde številne nove strehe in neometani zidovi. Opeke pa naredimo doma premalo, zato jo je treba uvažati od drugod. In vendar imamo na Dolenjskem ogromno dobre gline. Kaj pravijo k temu naši opekarniški kolektivi?

Novomeška opekarna Zalog: 3,600.000 enot

»Letos bomo povečali proizvodnjo za 29 odstotkov v primerjavi z letom 1956 in za 56 odstotkov v primerjavi z letom 1955 ali po domače: predlanskim smo naredili 2,290.000 zidakov, lani 2,601.000 zidakov oziroma 2,882.000 enot (uvedli smo proizvodnjo votle opeke), letos pa imamo v načrtu **3,600.000 enot surove opeke: zidakov, votlakov za stene in strope in ostalih votlakov.** V finančnem pogledu pomeni to dvig za 32 odstotkov v primerjavi z lanskim letom« — odgovarja **Novomeška opekarna v Zalogu,** največje opekarniško podjetje na Dolenjskem.

Kaj je novega v Zalogu, smo še vprašali in zvedeli, da bodo letos izdelovali predvsem kar največ **votle opeke za zidove, strope in pod.** Uspelo jim je, da opeko hitreje sušijo in žgejo, pri čemer porabijo manj goriva, prevoz blaga je lažji, cena tako **izdelane opeke je pa za kolektiv** ugodnejša. V gradbeništvu se je votla opeka že povsod dobro izkazala; hitreje lahko z njo zidamo, ima pa tudi dobre izolacijske lastnosti: odporna je proti vlagi, temperaturi in prenašanju zvokov, kar je pa glavno: trg jo čedalje bolj išče.

Gline je v okolici opekarne dovolj (ugotovili so med drugim, da lega opekarne ni najbolj posrečena, ker se nahaja najboljša glina precej daleč od podjetja, ki mora kopati zadnja leta tudi globlje, če hoče imeti boljše blago). Žal je skoraj v vseh plasteh pomešana s peskom in z limonitom (z železnimi oksidi), ki je ponekod kar v ploščah, debelih po 25 cm, ki jih morajo seveda odstranjevati. Podjetje ima težave tudi z delovno silo, ki mu je manjka zlasti v glavni sezoni, strojna oprema še vedno ni popolna, grlo obrata so pa sušilnice.

Navzlic številnim težavam, ki jih v Zalogu imajo, pa hočejo vendarle z novimi uspehi potrditi, da doslej vložena sredstva v zaloško opekarno niso izgubljen denar.

»Naši ljudje naj bi se navadili na sodobne zidne in stropne elemente — na votlo opeko, ki daje zdrava, varna in hitreje zgrajena stanovanja. Zidak bi morali opustiti kot sedanji glavni nosilni element, razen pri višjih stavbah in v zunanjih zidovih« zaključuje pismo opekarna iz Zaloga. Upajmo, da nam bo že letos lahko ponudila dovolj votlakov, da bodo delavci, kmetje, podjetja in ustanove lahko zidali čim več in čim boljših stanovanj in gospodarskih poslopij!

Kaj obeta opekarna v Prelesju?

»... Milijon in 700.000 navadnih zidakov ter 100.000 polovičnih votlakov« je kratek odgovor kolektiva iz Prelesja pri Šentrupertu, ki bo letos poizkusil izdelati tudi nekaj strešnikov. Tudi preleška opekarna sproti proda kar izdela — gradbenim podjetjem in privatnikom, ki porabijo čedalje več opeke. Ilovice je v Prelesju dovolj, delovne sile pa tudi, čeprav ima v juniju in juliju tudi tu košnja in žetev prednost... Letos bodo potrebovali nekaj manj delavcev, ker bo pomagala prevažati vozičke drezina.

Že novembra 1956 so prodali vse, kar bodo letos naredili!

Iz manjše obrtniške delavnice se je **»MIZARSTVO« v Novem mestu** zadnja leta razvilo v krepak kolektiv 50 ljudi, ki se je uveljavil zlasti v načrtni proizvodnji finega furniranega pohištva. Čeprav v okraju ni dovolj obrtnikov-mizarjev za popravila in posamezna manjša naročila, se je »Mizarstvo« v Gotni vasi odločilo za serijsko proizvodnjo pohištva, ker ima za tako delo dovolj osnovnih sredstev in primerno zmogljivost. »Boljša kvaliteta izdelkov naj dá ob dobrem izkoriščanju proizvodnih sredstev cenejše izdelke!« Pod tem geslom so v »Mizarstvu« **prešli v specializacijo — ki sicer še** ni do kraja uresničena — in so tako med redkimi podjetji, ki vnaprej razprodajo vse, kar bodo izdelali. Za letno proizvodnjo za 1957. leto so n. pr. že v novembru 1956 zaključili vse pogodbe, predvsem z veletrgovino »Slovenijales« in »Lesnino«.

Letos bodo v »Mizarstvu« izdelali za 20 odstotkov več pohištva kot v letu 1956, pri čemer pa števila zaposlenih ne bodo zvišali, niti ne bodo nabavili novih strojev. Izdelali bodo pa:

120 garnitur finih furniranih spalnic model »Krka 57«,

120 grt svetlih modernih dnevnih sob,

360 knjižnih omar in 240 kavčev z omaricami,

300 prostostoječih obešalnikov.

Če bi vso proizvodnjo preračunali samo na spalnice, **bi dali na trg vsakih šest ur eno fino furnirano spalnico model »Krka«.** To bi bilo seveda samo za okrajno tržišče veliko preveč. Cene bodo take kot lani, nekateri proizvodi pa tudi za 6 odstotkov cenejši.

Pa še nekaj novega pripravljajo v »Mizarstvu« — **proizvodnjo malega, finega pohištva za izvoz v ZDA.** Najbrž ste že videli na velesejmih in razstavah krasne, v baročnem slogu izdelane mizice, nizke omarice in podobne kose pohištva, kombinirane z antičnim okovjem, marmorjem in usnjem. Taki izdelki, ki jih posebno petičniki v tujini cenijo in

(Nadaljevanje na 3. strani)

Kako si uredim kmetijo 7

Ing. Rado Linzner:

Pri uvajanju kolobarja moramo še posebej upoštevati zahteve, potrebe in posebnosti posameznih rastlin. Nekatere rastline se med seboj ne trpijo, druge se pa tudi same ne prenašajo, če jih sejemo zaporedoma na isti njivi. Nepravilno vrstenje se pozna na pridelku, ki se hitro zniža ali pa popolnoma pade. Tako se oves in pesa ne trpita, na koreninah se pojavljajo škodljivci, imenovani nematode; med obema mora biti vsaj 2—3 leta presledka. Črna detelja in nemška detelja se smeta na isti njivi zvrstiti šele po šestih letih, lan pa šele osmo do deseto leto. Pri teh rastlinah moramo posebno paziti, da ne pridejo prehitro na isto njivo. So pa nekatere rastline kot krompir, koruza, zelje, fižol, oves, proso, ki jih lahko večkrat posejemo na isti njivi, ne da bi zato pridelek trpel. Pšenice ne kaže sejati po pšenici, prav tako ne rese po pesi, pšenice po ječmenu; če jih sejemo zapored dve leti na isto njivo, naredimo samo škodo. To je le nekaj pravil, katera je koristno upoštevati pri sestavljanju kolobarja in vsakoletnega setvenega načrta.

Na opisani način smo si postavili temelje, da lahko na lastnem gospodarstvu začnemo razvijati donosnejše in uravnovešeno kmetijstvo.

Ko smo si tako uredili naše gospodarstvo, si moramo zagotoviti dovolj obratnih sredstev za dosego največjih hektarskih pridelkov. Stalna obratna sredstva so gospodarstvu potrebna za nabavo dobrih, potrjenih semen, gnojil, zaščitnih sredstev in krmil. O vlogi teh ter o kmetijski proizvodnji smo že večkrat pisali.

Gospodarstvo, ki nima dovolj sredstev, le životari, se ne premakne nikamor. Dobro seme, pravilna uporaba gnojil, smotrno kmetovanje, intenzivna obdelava, omogoča dober pridelek kmetijski zadrugi, ki vse bolj postaja organizator kmetijske proizvodnje na svojem področju in prevzema skrbi, da bi slehernemu zadružniku, ki bi zadrugi prodal kmetijske pridelke, dala na razpolago dovolj sredstev za boljše kmetovanje. Višina teh sredstev je seveda odvisna tudi od kmetovalcev samih in sicer v kolikor razvijajo svoje hranilno-kreditne odseke pri kmetijski zadrugi. Velik del teh sredstev lahko sama kmetijska zadruga vlaga nazaj v kmetijstvo v obliki kreditov, predvsem za neposreden napredek proizvodnje.

Ing. Rado Linzner, agronom okrajne zadružne zveze

DENAR MORAMO V KMETIJO SMOTRNO NALAGATI

Velika napaka naših kmetovalcev je, da večino razpoložljivih sredstev, tudi tistih iz kreditov, vlagajo stalno v izboljšavo, povečanja gospodarskih poslopij, nabavo strojev, mlinov itd. S tem svoje kmetije obremenjujejo z osnovnimi sredstvi, ki le počasi vračajo vloženi kapital, često ga pa tudi ne vrnejo. Razpoložljiva sredstva in kredite je treba usmerjati tja, kjer se hitro vrnejo in povečajo, to pa je samo proizvodnja. Šele povečana proizvodnja lahko omogoča izgrajevanje posestva in urejevanje domačije za dosego boljših življenjskih pogojev. Tukaj nas čaka še mnogo dela. Dokler pridelamo krompirja 9000 kg na hektar, namesto 20.000 kg, pšenice 1400 kg namesto 3000 kg, sena 2800 kg namesto 6000 kg na ha itd., ne moremo namolzti 2500 l mleka na kravo in je nesmiselno odtrgovati denarna sredstva proizvodnji. Gospodarstvo, ki to dela in trpi, in teh je pri nas večina, koplje samo sebi jamo. Zagotoviti si moramo v prvi vrsti dovolj gnojil, semen in zaščitnih sredstev, visoki pridelki pa nam naj šele omogočijo nabavo opeke, cementa in druga gradbenega materiala.

MEHANIZACIJA KMETIJSTVA JE STVAR ZADRUGE NE POEDINCA

Vlagati sredstva v mehanizacijo je ravno tako nesmiselno kot škodljivo za kmetovalca in družbo. Večje stroje kmetovalec sam ne more izkoristiti, ležijo mu večina leta mrtvi, uporablja jih pa za časa del tudi samo na omejenem prostoru, zato te stroje posojuje drugim in jih pri tem izkorišča, ali pa mu leži v njih denar, ki bi bil gospodarstvu nujno potreben. Sejalnice, mlatilnice, kosilnice in kosilniški čistilniki, traktorji, razni mlini itd. spadajo v strojni odsek zadruge, ki jih daje proti plačilu na uslugo svojim članom. Tako se stroji ob primerni zavesti za čuvanje, bolje izkoriščajo in cenejša je razdelitev odplačila na večje število kmetovalcev, ki jim tako ostanejo prosta sredstva za neposredne naloge proizvodnje. Marsikateri kmetovalec je resnico spoznal šele sedaj, ko so ga takse prisilile, da je o tem začel globlje razmišljati.

Pot k ureditvi kmetije je torej v kratkem ta: stalno skrbeti za izboljšanje plodnosti zemljišč; sodelovati s kmetijsko zadrugo v razvijanju blagovnosti; investirati šele takrat, ko smo proizvodnjo razvili; mehanizirati svojo posest v okviru strojnega odseka kmetijske zadruge.

Požar zaradi nepravilnega dimnika

2. marca je tik pred polnočjo nastal požar v stanovanjski hiši posestnika Franca Kukmana v vasi Jablan pri Mirni peči. Zgorelo je celotno s slamo krito ostrešje, da trpi lastnik okoli 100.000 din škode. Zavarovan ni bil. Ožrtvovalnemu prizadevanju vaščanov in pozneje gasilcev iz Mirne peči ter mirnemu vremenu se je zahvaliti, da se požar ni razširil na ostala, prav tako s slamo krita poslopja v vasi.

Pravzaprav ni čudno, da je prišlo do tega požara. Stanovalka v tej hiši A. Š. je imela v veži poleg peči železen štedilnik, iz katerega je bila napejana dimna cev do iz protja spletenega oboka, ki služi za sušenje mesa. Obok ni bil ometan, v njem pa je bila luknja, da je šel dim na podstrešje. Les in slama na strehi sta bila oddaljena le kakih 40 cm od odprtine dimne cevi ter so tako toplota in iskre udarjale na protje in naprej v streho. Od tega sta se vnela les in slama na strehi.

Lani so posebne komisije, ki jih je imenoval občinski ljudski odbor, pregledale vsako domačijo glede požarne varnosti. Zanima nas, kako je svoje delo opravila komisija iz Mirne peči, ki je prezrla tako neprevilnost, ki bi bila lahko usodna za celo vas. Ta primer nam spet dokazuje, kako važno je upoštevati vse požarno varnostne predpise. Lani je bilo v našem okraju nad 20 miljonov din škode zaradi požarov! Z večjo pazljivostjo bi lahko to škodo zelo znižali.

★

Obisk švedskega premiera

V juliju letos pride v Jugoslavijo na desetdnevni obisk predsednik švedske vlade gospod Tage Erlander. Svedski premier bo s tem vrnil obisk podpredsedniku Zveznega izvršnega sveta Edvarda Kardelja na Švedskem leta 1954. Točen datum obiska švedskega premiera v naši državi še ni določen.

ZUNANJEPOLITIČNI TEDENSKI PREGLED

Prebujena celina

»Naj bo slabo ali dobro, stare Afrike ni več in bela rasa se mora sprijazniti z novim položajem, ki ga je bila sama ustvarila,« je nekoč dejal pokojni južnoafriški državnik Jan Christiaan Smuts.

Egipt, Etiopija, Sudan, Libija, Tunis, Maroko in zdaj še Gana, nekdanja Zlata obala, ki je pred dnevi praznovala svojo neodvisnost. Nič več ne plovejo ladje s sužnji z zahodne afriške obale čez morje v novi svet, pač pa je prišel na proslavo neodvisnosti Gane sam podpredsednik ZDA Nixon. Med drugimi je prišla tudi sovjetska delegacija, ki je vljudno povabila parlamentarno delegacijo Gano, naj obišče Sovjetsko zvezo.

Tako smo priča procesu osamosvojitve Afrike. Za nekatere gre ta proces prehitro, za druge prepočasi, toda eno je gotovo: procesa ni mogoče zaustaviti. Izmed približno sto milijonov prebivalcev današnje Afrike je samo kakih šest milijonov belcev, vse drugo so »Afričani«.

Kdo je Afričan in kdo ni Afričan, je pogostokrat sporno vprašanje, ki ga po navadi zamegljujejo ljudje, ki se zavedajo, da so v manjšini. In ti ljudje so belci. Nikjer drugje ni to tako očitno kot v Južnoafriški uniji, kjer je belega prebivalstva približno 21 odstotkov. Del tega prebivalstva, ki je izvolil nacionalistično vlado predsednika Strijdoma, zagrizeno verjame v teorijo o »apartheidu« oziroma plemenskem razlikovanju. Po domače povedano gre za to: črnce in vse drugo temnopolto prebivalstvo je treba trdo držati na uzdi, mu onemogočiti kakršno koli politično in gospodarsko oblast, s tem pa seveda izobrazbo. Gre za obrambo zahodnih idealov — tako vsaj trdijo »apartheidovci«. Ti ideali pa so ovekovečenje lastnih gospodarskih in političnih prednosti ter udobnega življenja. V ta namen kličejo na pomoč tudi biblijo, da bi dokazali, da je črnec manj vreden od belca. Tudi vnetih bralcev Hitlerjevega »Mein Kampfa« med južnoafriškimi belci ni nikoli manjkalo. Toda to so znane stvari. Znano je tudi, da Združeni narodi, da svetovno mnenje obsoja ravnanje državnih organov v Južnoafriški zvezi. Toda vse obsojanje doslej ni nič pomagalo. Pritisk postaja vse hujši in zato se človek upravičeno sprašuje, kje je rešitev.

Številni ljudje in ustanove po svetu zahtevajo sankcije proti Južnoafriški zvezi. Toda kaj bodo zalegle sankcije proti vladi, ki ima v svojih rokah tri četrtine svetovne proizvodnje zlata in polovico proizvodnje uranove rude, vrhu tega pa ima v rokah še izredno pomembna pristanišča okrog rta Dobre nade? Rešitev tega vprašanja je najbrž drugje in orožje je v rokah zatiranega črnskega prebivalstva. To se je pokazalo med avtobusno stavko črncev, ki rajši hodijo po deset in več kilometrov na delo in z dela peš, kot da bi plačevali zvišano prevoznino. Strah pred to pravzaprav gospodarsko stavko je tolikšen, da ga je hotela vlada za vsako ceno streti, kar pa se ji še ni posrečilo. Uprizorila je proces zaradi veleizdaje proti neljubim osebnostim, med katerimi je tudi 23 Evropejcev. Z vseučilišč izganja še zadnje črne študente. Množične aretacije so na dnevnem redu. Toda vse to ne more odpraviti dejstva, da je Afrika celina črnega človeka.

Vsi belci niso takšni. Tisti, ki znajo brati znamenja novega časa, se zavedajo, da Afrika potrebuje znanje belega človeka, toda na drugačni osnovi kot doslej. Ne več kot znanje izkoriščevalca, ampak kot znanje inženirja, ki bo sodeloval kot enak z enakim s črnim inženirjem, s črnim zdravnikom, s črnim učiteljem.

Morda bo Afrika potrebovala delj časa kot Azija za svojo osamosvojitev, toda proces prebujanja se odvija pred našimi očmi. Gana je spet nova afriška dežela, ki je postala neodvisna. To spravlja južnoafriške rasiste v obup. Toda njihov obup je naš up — je zapisal neki britanski novinar. Up, da bodo črnci in belci lahko živeli v prijateljstvu in v medsebojno korist.

● Po popolnem umiku izraelskih čet z egiptovskega ozemlja delo Združenih narodov še daleč ni končano. Težav je še veliko in prav tako nerešenih vprašanj. Da bi prispeval k rešitvi vsaj nekaj najvažnejših vprašanj, bo generalni sekretar OZN Hammarskjöld še ta mesec odpotoval na Srednji vzhod. Egiptovski predsednik Naser je izjavil, da bodo britanske in francoske ladje lahko plule po prekopu, da pa bodo morale pristojbine neposredno plačevati Egiptu.

● Britanski ministrski predsednik Macmillan in njegov zunanji minister Lloyd sta prišla na kratek obisk v Pariz, kjer sta se sestala z Molletom in drugimi francoskimi funkcionarji. Razgovori pa so bili zelo kratki, ker se je Mollet opravičil in odpotoval v Arras. Govorili so o načrtih za evropsko združenje, o Srednjem vzhodu in še o marsičem drugem. Obisk sodi v vrsto rednih posvetovanj med obema vladama.

● Madžarsko zunanje ministrstvo je poslalo generalnemu sekretarju OZN noto, v kateri zahteva, naj posreduje pri vladah ZDA in Kanade, da bi poštne uprave obeh držav prenehale kršiti ustanovno listino OZN in mednarodno poštno konvencijo. V noti je rečeno, da so na poštnih pošiljkah, ki prihajajo iz teh dveh držav na Madžarsko, žigi z besedili, ki pozivajo na upor. Izvedelo se je, da je na kanadskih pošiljkah pisalo: »Kar lahko storiš pozimi, ne odlašaj na pomlad.« Kanadski predstavniki so pojasnili, da gre za zidarske delavce, ki so pozimi po navadi brez dela. Poziv je mišljen kot pomoč tem delavcem, da ne bi delali samo v toplih mesecih.

● Sporazum o Evratomu in zahodnoevropskem skupnem tržišču bodo podpisali 25. marca v Rimu. Belgijski zunanji minister Spaak, ki je vodil odbor strokovnjakov, je poudaril, da bosta Evratom in Evrafrika pod nadzorstvom evropskih komisij, ki bosta imeli pet oziroma devet članov.

● Podpredsednik zveznega izvršnega sveta Svetozar Vukmanović bo sredi tega meseca odpotoval na obisk v Egipt. Povabil ga je predsednik Naser. Podpredsednik Vukmanović bo ostal v Egiptu približno teden dni.

● Maroški zunanji minister Balafrej je pozval francosko vlado k pogajanjem za določitev meja med južnim delom Maroka in francoskimi posestmi v zahodni Afriki. Gre za dele Mavretanije in severozahodne dele Sahare, ki naj bi po francoskem načrtu tvorili novo francosko upravno enoto.

Spet po novomeško?

Mar ugovori delavskega sveta, potrošniškega sveta, delovnega kolektiva in predstavnikov Trgovinske zbornice nič ne pomenijo nekaterim predstavnikom ObLO?

V bivši Vovkovi hiši na cesti herojev je podjetje »Pekarija« uredilo manjšo pekarno. O tem smo poročali pred kratkim. Bilo je več ugovorov proti investicijam v manjšo pekarno, ker bi v mestu potrebovali večjo, ki bi lahko v primeru potrebe nadomestila sedanjo parno pekarno na Glavnem trgu, če bi prišlo v njej do zastoja. Bilo je tudi nekaj ugovorov proti postavitvi peči na drva, ker so stroški za tako peč precej večji kot pri parni peči. Teh ugovorov kot tudi pomislekov proti prostorom v kleti navedene stavbe ni nihče upošteval. Pekarna je pričela obratovati prejšnji teden.

Do tu je stvar še nekam v redu, če upoštevamo prizadevanje, da se zajamči preskrba mesta s kruhom. Stvar postaja zanimiva in značilna za Novo mesto šele potem, kar sledi.

V pritličju iste stavbe ima svojo špecerijsko trgovino podjetje »Prehrana«, v kateri se oskrbujejo številni potrošniki tega dela mesta in bližnjih vasi. Lokal je bil že prej zelo majhen in je le za silo ustrezal nujnim potrebam trgovine. Sedaj pa so ta lokal predelili na dvoje. Zakaj, čemu in v čigavo korist in na čigavo zahtevo?

Podjetje »Pekarija« je hotelo na vsak način imeti v tej stavbi svojo prodajalno kruha, čeprav ves ostali kruh, ki ga spečejo v pekarni na Glavnem trgu, prodajo druga podjetja in so prej tudi v tej trgovini prodajali kruh »Pekarije«. Vzrok, da hoče imeti »Pekarija« tu svojo prodajalno kruha, je očividno dobiček, ki ga podjetje želi imeti za sebe. Drugega razloga ni in ga biti ne more.

Tej zahtevi podjetja, ki iz splošnih družbenih razlogov ni upravičljiva, so možje na občini ugodili navzlic vsem ugovorom delavskega sveta trgovskega podjetja »Prehrana«, potrošniškega sveta in kolektiva ter predstavnikov trgovinske zbornice. Zahteva »Pekarije« po dobičku je bila očividno močnejša kot ugovori vseh ostalih, med katere moramo šteti tudi številne potrošnike v tem delu mesta.

S pregraditvijo že tako majhnega lokala na dva dela je postalo poslovanje špecerijske trgovine praktično nemogoče. Trgovina ima zdaj prodajni lokal, ki bi komaj zadostoval za trafiko. Nima nobenega priročnega skladišča. Edino skromno skladišče ima globoko v kleti. Vsako vrečo moke morata prodajalki posebej prinesti iz kleti po ozkih stopnicah. Kako to zmoreta, je uganka. V tej trgovini se je primerilo že več tatvin, kar ni čudno. Prodajalka — velikokrat je zaradi bolezni ena sama — mora v klet po blago, medtem pa mora kupce spoditi iz lokala in ga za ta čas zakleniti, ali pa dopustiti, da bo med njeno odsotnostjo kaj zmanjkalo (takih, ki izkoristijo priložnost, je na žalost še vedno). Poleg tega je tudi kletni prostor za skladišče zelo majhen in neprimeren.

Zanima nas, kaj bo napravil občinski ljudski odbor, če bo delavski svet podjetja »Prehrana« sprejel sklep o zapori trgovine na cesti herojev zaradi neprimernih prostorov, kar lahko pričakujemo? Zanima nas, kaj pravita na to tržni in sanitarni inšpektorat OLO, kaj pravi inšpekcija dela glede pogojev, v katerih so prisiljene delati tu prodajalke in ali jim je znano stanje v tem lokalu? Vemo, da inšpekcije, ki pregledujejo lokale v najbolj oddaljenih vaseh, zahtevajo primerno ureditev prostorov in znosne delovne pogoje, kar je povsem pravilno. Končno nas zanima, kaj pravijo na vse to potrošniki.

Naj povemo še, da je bilo podjetje »Prehrana« pripravljeno še naprej prodajati kruh v tej trgovini in po potrebi uvesti tudi nepretrgano obratovanje čez poldne, samo da bi ustregli potrošnikom. Vsega tega pri reševanju te zadeve niso upoštevali, kot tudi ne predloga potrošniškega sveta in drugih. **Potem se še čudimo, zakaj niso potrošniški sveti bolj delavni, ko pa ima vztrajanje posameznikov v Novem mestu več veljave kot predlog organov družbenega upravljanja.**

Jajca že dražia!

»Kaj mislijo, da denar delamo?« so se menile in jezile novomeške gospodinje, kajti res so bila v ponedeljek, 11. marca jajca na novomeškem živilskem trgu že spet za 2 din dražja kot prejšnji ponedeljek. Za jajca so zahtevale ženske 11 in celo 12 dinarjev, pa še teh ni bilo veliko. Cene ostalim pridelkom so bile običajne: krožnik regrata 15 din, krožnik radiča 20 din, glava kislega zelja 15 din, jabolka po 40 din.

Poleg živil so prodajali še volnene izdelke, lončeno robo, glinene podstavke in razne okraske, preproge in voščene rože.

Meso prodajajo še vedno po starih cenah: goveje po 140, 200 in 230 din, telečje po 250 din, svinjsko pa po 280 din.

HRVAŠKI IN PRIMORSKI KUPCI ZA PRAŠIČKE

Cene so se v ponedeljek dvignile tudi na živinskem sejmišču. Prišli so namreč kupci iz sosedne hrvaške republike in celo s Primorske. Ob večjem zanimanju oziroma povpraševanju so šli 6 do 10 tednov stari prašički po 3800 do 5000 dinarjev, 3 do 6 mesecev stari pa od 4500 do 8000 din. Kmetje so pripeljali 527 mlajših in 46 starejših prašičkov, prodali pa 556, torej skoraj vse.

Nobenega dolenjskega gospodarja brez DOLENJSKEGA LISTA!

Kako si Ruglov Lovre iz Suhe krajine zamišlja gospodarski in kulturni dvig svoje občine

»Ala, dajmo, dajmo, da bomo prišli kam naprej!«

Če logar ne ve, kaj je tri ali štiri...

Na račun posameznih logarjev in njihovega opravljanja službe je na terenu mnogo kritike, ki je velikokrat, žal, tudi upravičena. Že sam sistem izdajanja sečnih dovoljenj, odkazila in prevzema lesa, plačevanje gozdne takse in prometnega davka ter druge stvari, ki so v zvezi s tem, je prav gotovo neprijetna stvar za vsakega gozdnega posestnika, čeprav je namen uredbe o sečnji lesa in varstvu gozdov vsakomur razumljiv. Prav zato bi pa morali logarji še prav posebno vestno opravljati službo in skušati ustreči ljudem v mejah zakonitosti. Take prizadevnosti pa nekaterim logarjem manjka.

Zadeva, ki jo ima posestnik Anton Mirtič iz Sel pri Hinjah zaradi skrajno malomarnega opravljanja službe logarja, bi gotovo spravila v slabo voljo vsakega človeka.

Posestnik Mirtič je v jeseni 1955 dobil sečno dovoljenje za bukovino in hrastovino. Iz posekanega lesa je dal stesati železniške prage. Ker je to tehnični les za prodajo, mora pred prodajo prevzeti izdelano količino pristojni logar zaradi odmere prometnega davka. Tudi v tem primeru je logar Golob prevzel prage, ki so bili stesani v trojkah. Ali ta logar ne zna šteti ali pa ne ve, kaj je trojka (trije pragi v enem kosu) ali četvorka (štirje pragi v enem kosu)? Namesto 8 trojk, kar je skupno 24 pragov, je zapisal 8 četvork, ali 32 pragov. Za to količino je bil lastnik tudi obremenjen s prometnim davkom na osnovi logarjeve prevzemnice!

Lesni manipulant zadruge seveda ni mogel kupiti 32 pragov, če jih je bilo le 24, logar pa ni hotel priznati svoje zmote. **Zato do prodaje pragov ni prišlo.** *Medtem ko je prišla sprememba cene lesa in posestnik je bil zaradi te logarjeve napake že s tem precej prizadet.* **Zadeva pa niti do danes, to je po enem letu, še ni rešena! Od Mirtiča zahtevajo plačilo prometnega davka tudi od tistih 8 pragov, ki jih dejansko ni bilo, pač pa so nastali samo v logarjevi prevzemnici iz očite malomarnosti ali neodpustljive površnosti.** *Mirtiču groze sedaj s tožbo, če ne bo plačal celotnega zneska prometnega davka (tudi od osmih izmišljenih pragov). Logar pravi, da kar je poročal, je poročal, da sedaj ne more več popraviti, Mirtič pa hodi od enega do drugega, da bi se zadeva rešila, toda doslej se še ni. Upajmo, da jo bo nekdo vendarle rešil...*

Z občnega zbora kmetijske zadruge v Žužemberku

Živinoreja in sadjarstvo bodočnost Suhe krajine

V nedeljo, 24. februarja, so zadružniki, kot doslej še nobenkrat, do zadnjega kotička napolnili dvorano v zadružnem domu. Zbrali so se, da pregledajo delo in uspehe svoje kmetijske zadruge.

V KZ Žužemberk je vpisanih 246 gospodarstev s skupno 381 člani. Zadruga se je ravnala po besedah tov. Kardelja v Ljudski skupščini, naj gospodarske organizacije ne iščejo samo velikih dobičkov, temveč naj se trudijo, da bo zadružnikom čim bolj ustreženo. Zadruga se je trudila, da bi članstvu nudila vse, kar v svojih domovih in v gospodarstvu potrebuje, in odkupovala tisto, kar imajo zadružniki naprodaj.

Ob lanskem občnem zboru si je upravni odbor kot najvažnejšo nalogo postavil organizacijsko utrditev pospeševalnih odsekov in razširitev odkupa. Poleg trgovinskih poslovalnic v Žužemberku in Šmihelu pri Žužemberku, odkupa lesa, kmetijskih pridelkov, živine, gozdnih sadežev, zdravilnih zelišč, ima zadruga še avtoprevozništvo in naslednje pospeševalne odseke: kmetijskega, sadjarskega, živinorejskega, strojnega, čebelarskega, gozdarskega, trgovskega, hranilno-kreditnega ter zvezo žena—zadružnic.

Kmetijski odsek je vodil kmet Marinčič z Rebri. Odsek se je predvsem trudil, da bi priskrbel zadružnikom dobro seme. Lani je zadruga prvič nabavila semenski krompir merkur. Potrebno je bilo mnogo prepričevanja, da so kmetje kupili skupno 2500 kg krompirja, v jeseni pa je bilo marsikateremu žal, da ga ni sadil več, ker je dal ta krompir zelo dober pridelek. Za letošnjo pomlad so zadružniki naročili že 20.000 kg krompirja vrste merkur. Kmetovalci so se zelo zanimali v jeseni za semensko pšenico »salto«, tako da zadruga ni mogla ustreči vsem povpraševalcem. Zadruga zbira zdaj naročila za novo sorto semenskega ovsa, za ajdo, za koruzo, dolenjsko hitrico in metliško trdinko. Spomladi, ko so se podražila umetna gnojila in jih je zadruga imela mnogo na zalogi, je grozilo, da bodo obležala in se pokvarila. Zato je zadruga sklenila prispevati 200.000 din za pocenitev. Kmetje so jih res pokupili, vendar še premalo posegajo po njih, še hujše pa je to, da so premalo poučeni o njihovi uporabi. Letos bo zadruga pripravila pod vodstvom novega kmetijskega tehnika Milana Senice dva gnojilna poizkusa, predvideno pa je tudi sortno poskusno gnojenje. Preračunano je, da gre letno v izgubo okoli 18 milijonov din, ker kmetje nimajo urejenih gnojišč in gnojiščnih jam in se gnoj odteka po poteh. Zato je pridelek mnogo premajhen in je premalo tržnih presežkov.

Kljub pomembnosti kmetijstva pa so ljudje začeli spoznavati, **da je le v napredku živinoreje bodočnost in kruh za to področje.** Pred letom dni je prišel v Žužemberk živinozdravnik, pregledal predvsem krave in ugotovil, da je 24% vseh okuženih, da so slabe in premalo krmljene in je zato mlečnost zelo nizka. Tovariš Hribar je preračunal, da je bilo zaradi okužbe z vsemi posledicami (ni bilo telet, mleka, krave so morale v zakol itd.) okoli 10 milijonov škode. Po njegovem mnenju bi kmetje morali biti sami bolj disciplinirani in se držati navodil, rešitev pa bi bila edino v umetnem osemenjevanju. To bi bilo mogoče začeti, ker je v bližnjem Zagradcu kmetijski tehnik, ki bi to delo lahko vodil. Doslej je v rodovnik vpisanih 48 krav in 13 telic. Zadruga bo uvedla molzno kontrolo, pomagala pa bo pri ureditvi vaških napajališč v Zafari, na Rebri in v Zgornjem Križu — tam, kjer bodo kmetje tudi sami pripravljeni pomagati pri delu. Živinorejci bodo letos mogli skleniti pogodbe z zadrugo za pitano živino. Ljudje spoznavajo tudi, da je vredno rediti dobre krave mlekarice in da prodano mleko prinaša lepe denarje.

Sadjarski odsek je vodil predsednik zadruge, znani žužemberški sadjar Tone Blatnik. Odsek je skrbel, da je bila večina sadovnjakov očiščenih in poškropljenih. V Žužemberku, Šmihelu, Križu in na Rebri se je mladina zbrala in oba strokovnjaka, Blatnik in Mrvar, sta jo seznanjala z osnovami sadjarstva, predvsem s cepljenjem. Tov. Blatnik je mnenja, da je treba posvetiti sadjarstvu dosti večjo skrb in mladini nuditi še več pomoči, da bo dobila veselje do sadjarstva, čeprav to delo ne rodi takoj vidnih uspehov. Suhokranjski bregovi so kar pripravni za gojenje strnjenih nasadov, na primer višenj, ribeza ali malin. Sadike bodo zadružniki lahko nabavili pri zadrugi. Mladi zadružniki bodo dobili svoj vrt, zadružni sadovnjak, kjer se bodo učili gnojenja, sajenja, obrezovanja in čiščenja sadnega drevja. Letos bodo urejeni sadni nasadi tudi pri dveh zadružnikih. Tov. predsednik je iz lastnih bogatih izkušenj ugotovil, da našemu kmetu navadno ne manjka volje do dela, **pač pa večkrat volje do učenja in ena glavnih nalog odseka bo prav s predavanji in praktičnim prikazovanjem rešili kmeta zaostalosti in ga pripeljati na pot naprednega sadjarstva.**

V tesni zvezi z uspevanjem sadnih vrtov je tudi **čebelarstvo.** V odsek pri zadrugi je včlanjenih 21 čebelarjev z 210 žnidaršičevimi in 66 kranjičevimi panji. Čebelarji so imeli 2 sestanka in enodnevni čebelarski tečaj o negi in krmljenju čebel. V preteklem letu so s pomočjo KZ posadili 400 sadik japonske safore. Skrb za krmljenje čebel je velika, in ker je bila letina kritična, je odbor pomagal čebelarjem do cenejšega sladkorja.

Zelo uspešno se v okviru zadruge razvija **hranilno-kreditni odsek** pod vodstvom Lojzeta Smrketa. Zadružniki se pridno poslužujejo ugodnosti, pa tudi stanje vlog se dviga in število vlagateljev narašča. Poslovanje na obračunske knjižice je zadruga uvedla z letošnjim januarjem in je zdaj izdanih okoli 60 knjižic. Prednosti tega načina poslovanja so bile članom ponovno pojasnjene.

O ženah zadružnicah smo v našem listu že poročali. Za **gozdarski odsek** je novo, da bo, konec aprila prevzel od občine v upravljanje privatne gozdove, reševal bo prošnje za posek, skrbel za čiščenje in pogozdovanje, za drevesnice in popravila potov.

Zadružniki so pokazali živo zanimanje za delo svoje zadruge. Tovariš Markeljc iz Gradenca je menil, da je zadruga nekako zanemarila Lipje in Gradenc. Ugotovljeno je bilo, da doslej tudi prebivalci sami niso pokazali dovolj zanimanja za zadrugo. Zelo so bili člani zadrug zadovoljni z izletom na jesenski velesejem v Zagreb. Čudili so se napredku naše domače, pa tudi tuje industrije in spoznali, da morajo tudi kmetje in kmetijska proizvodnja biti organizirana, načrtna. Spoznali so tudi, da kmetijstvo še vedno mnogo zaostaja za ostalo proizvodnjo v državi in da je prav napredku kmetijstva posvetila toliko pozornosti tudi zvezna ljudska skupščina.

Zadružniki so se prepričali, da je bila njihova zadruga v skrbnih in poštenih rokah, kar potrjujejo doseženi uspehi, pa tudi pogoste revizije. Zaupanje v zadruge pri ljudeh raste, večajo pa se tudi njihove naloge. Vodstvo KZ Žužemberk si v bodoče želi več sodelovanja članov, predvsem pa tesnega sodelovanja z občino.

M. K.

NI KRIVO PODJETJE PAČ PA POSAMEZNIKI

V poslovanju podjetja »Odpad« v Bršljinu smo slišali več pritožb, o čemer smo pisali tudi v našem listu. Po daljšem času smo dobili več vpogleda v poslovanje podjetja in s tem tudi odgovor na kritiko, odnosno vzroke zanjo. Kritika je bila gotovo upravičena, toda krivo ni bilo podjetje, pač pa posamezni uslužbenci odnosno delavci

Kako je s pritožbami glede prevzemanja odpadnega materiala pri novomeškem ODPADU? — Kolektiv je počistil svoje vrste, tatovi bodo pa kaznovani

Podjetje »Odpad« ima v našem gospodarstvu važno vlogo, saj zbira prav tiste surovine, ki gredo čestokrat v nič, so pa za industrijo zelo važne, često krat nujno potrebne. Zbiranje odpadkov imajo organizirano vse napredne države. Z zbiranjem odpadkov privarčujemo letno težke milijone deviz, ki bi jih morali dati za uvoz ustreznih surovin. Z organizacijo zbiranja odpadkov pri nas pa še nismo in ne moremo biti zadovoljni. Na mnogih krajih vidimo še rjaveti železo, hkrati pa beremo, da je na listi uvoznih surovin iz tujine staro železo! Tako smo dolgo časa gledali kakih deset starih pločevinastih posod na bregu med cestama tik železniške postaje Bršljin, dobrih 50 metrov od glavne zbiralnice »Odpada«, kot v posmeh podjetju, njegovim uslužbencem in delavcem, ki dnevno hodijo mimo. Šele zadnji teden so posode izginile, nekdo se jih je usmilil in jih — vsaj upamo — prodal »Odpadu«.

Upravičene pritožbe naših bralcev

Dolgo je bilo vzrok slabemu zanimanju za zbiranje odpadkov tudi poslovanje posameznih uslužbencev podjetja »Odpad.« Največ kritike je bilo na slab prevzem in še slabše tehtanje prinešenega blaga. **Poizvedbe so pokazale, da so bile kritične pripombe zbiralcev, med katerimi je veliko otrok, res upravičene.** Bivši skladiščnik in blagajničarka sta sporazumno sestavljala račune, odnosno dobavnice na razna imena, denar pa si razdelila. Skupno sta tako napravila **vsaj 28 ponarejenih računov in si prisvojila okoli 111.000 din, za kar bosta odgovarjala pred sodiščem.**

Osnova za nepošteno prilaščanje je bila lahko samo goljufija ali podjetja ali zbiralcev. Ker je letni popis zalog pokazal, da pri teh nič ne manjka, so bili prav gotovo oškodovani predvsem zbiralci odnosno prodajalci odpadkov. Po ponarejenih računih so bili ti oškodovani v dobrem poldrugem letu za več kot 1000 kg različnih kovin!

Razumljivo je, da so skladiščnika, ki je imel tudi dokaj slab odnos do primašalcev odpadkov, **takoj odpustili in pooštrili kontrolo nad poslovanjem,** tako da imajo sedaj po zatrjevanju upravnika pošten kader, ki se trudi, da popravi nerazpoloženje in slab vtis do podjetja, ki so ga povzročili posamezni uslužbenci in delavci.

Težave ODPADA in njegovi novi načrti

Podjetje pa ima tudi druge težave, ki jih skuša premagati. Nimajo lastnega prevoznega sredstva za odvoz odpadkov, kar podražuje stroške. Polovico odpadkov dobe od raznih podjetij, polovico pa jih zberejo sami prek zbiralnic in zbiralcev. Navzlic raznim težavam so lani presegli letni načrt po količini in vrednosti ter odvedli v proračun ljubljanskega odbora nad 750.000 din dobička. Res pa je tudi, da podjetje dosedaj ni imelo zadostne pomoči pristojnih organov.

Na splošno pa ljudje pri nas še premalo poznajo pomen zbiranja odpadkov kot tudi cene posameznih odpadnih surovin. To je delno organizacijska pomanjkljivost podjetja, delno pa posledica slabe pomoči organizacij pri tem delu. Zato se dogodi, kot se je na primer lani v okolici Bele cerkve, da so prišli odkupovalci iz Maribora in plačevali znatno nižje cene kot pa novomeški »Odpad« in tako izkoristili neznanje ljudi. Take primere je ugotovila tržna inšpekcija, zagrešili pa so jih odkupovalci »Surovine« iz Maribora.

V podjetju so izdelali načrt za povečan odkup raznih odpadkov v letošnjem letu. Z odstranitvijo ljudi, ki so s svojim odnosom in nepoštenostjo močno škodovali podjetju in oškodovali posameznike, in s tem posredno tudi naše gospodarstvo, je sedanji kolektiv ustvaril pogoje za okrepljeno dejavnost. Če bo pri tem imel več pomoči kot doslej, bo tudi uspel.

Pogled v dvorano hotela Kandija, kjer sta predsednika okrajnega odbora SZDL in okrajnega ljudskega odbora 8. marca dopoldne sprejela 110 žena iz vseh delov novomeškega okraja — v počastitev mednarodnega praznika borbenih žena

Obširen načrt zadružnih gradenj

Letos bodo na razpolago znatna sredstva za pospeševanje kmetijstva. Računajo, da bo teh sredstev v okraju nad 160 milijonov din. Kmetijske zadruge so v svojih načrtih investicij v letošnjem letu predvidele številna dela. Naj jih nekaj naštejemo:

Obnovo 21.8 hektarov vinogradov, za kar je potreben kredit 12,630.000 din; gradnjo 18 skladišč za 89.200.000 din; zgraditev in ureditev 450 gnojišč, za kar je potrebno 14,270.000 din; ureditev 323 hlevov za 20,357.000 din; za ureditev 13 napajališč bo šlo 7,035.000 din; za ureditev 7 hektarov pašnikov bodo porabili 1,465.000 din; za zgraditev 24 zbiralnic je potrebno 7,560.000 din; za zgraditev 32 silosov 1,450.000 din, za ureditev 24 hektarov sadovnjakov 5,793.000 din, za vse ostalo pa še 90.341.000 din. Skupno bi bilo potrebno za uresničitev načrtov, ki so jih izdelale kmetijske zadruge v okraju (brez državnih posestev), nad 250 milijonov din.

Zadruge imajo precej lastnih investicijskih skladov. Od lani imajo zadruge na skladih za investicije skoraj 50 milijonov, letos bodo pa ti skladi narasli še za 29 milijonov. Občinski ljudski odbori bodo predvidoma imeli letos za pospeševanje kmetijstva okoli 34 milijonov din, medtem ko bo znašal okrajni sklad za kmetijstvo okoli 15 milijonov din.

Kot je znano so predvidena znatna sredstva za kmetijstvo tudi v zveznem in republiškem družbenem načrtu. Pogoj za koriščenje zveznih in republiških kreditov za investicije so pa do podrobnosti izdelani, utemeljeni načrti in lastna sredstva za pologe in prispevek k investicijam. Lani je obojega primanjkovalo, zato tudi ni bilo mogoče izrabiti razpoložljive kredite. Letos, kot je razvidno, so sredstva za polog in udeležbo, z načrti pa še nismo preveč na dobrem. Kmetijske zadruge bi morale pospešiti izdelavo projektov za gradnje, melioracije in obnovo, da bi se lahko udeležile natečajev za prejem kredita.

Ne brez kolektivov!

1. marca se je sestala komisija za plače pri Tajništvu za delo OLO Novo mesto, ki je ponovno sprejemala tarifne pravilnike. Poleg članov in predsednika OSS Jožeta Plavca sta bila navzoča tudi sekretar sveta za delo LRS dr. Marijan Dular in načelnik za organizacijo dela in plače pri sekretariatu za delo LRS Rado Miklič.

Sprejetih je bilo dvajset tarifnih pravilnikov. Po poročilu načelnika Tajništva za delo OLO Novo mesto, Ludvika Slaka, je bilo dosedaj sprejetih 53 pravilnikov, od teh 7 zavrnjenih, kar je nekaj nad 30% iz celotnega okraja. Ugotovljeno je bilo, da hočejo podjetja v celoti dvigati plače vodilnemu kadru na škodo nižjega, polkvalificiranega. So primeri, ko se je dvignila plača višjega kadra in še posebej direktorja za 40 %, medtem ko se nekaterim ni dvignila niti za 5%. Posebno poučen primer nepravilnega sestavljanja tarifnega pravilnika je podjetje Mizarske delavnice Brod, kjer je vsega 8 ljudi, od teh 2 vodilna (direktor in knjigovodja-računovodja) ter 6 kvalificiranih delavcev - mizarjev. Predlog za zvišanje pa je bil 2 % za delavce, vodilna člana pa naj bi prejela za 10% višje plače, ki bi jih odtrgovali delavcem v podjetju. Tudi Rudnik kremenčevega peska KREMEN je odločil za nižji kader, delavcem, ki delajo pod zelo težkimi, zdravju škodljivimi pogoji, najmanjši odstotek zvišanja plače, zato pa so ta višek določili vodilnemu kadru in še posebej direktorju. Nasprotno pa imamo drugačen primer pri Vodovodu v Novem mestu, kjer se za vodilni kader in direktorja ni zvišal odstotek, nasprotno pa so dvignili plače nižjemu kadru.

Nadalje je bilo ugotovljeno, da se tarifni pravilniki v mnogih podjetjih sicer formalno potrjujejo ob sodelovanju predsednikov delavskega sveta, vendar pa delavci niso dovolj poučeni ali pa povabljeni k sodelovanju. Tudi tu je bilo nekaj dobrih primerov, kjer je delavstvo razpravljalo in sodelovalo, kakor na primer v podjetju KERAMIKA. Končna ugotovitev je tudi bila, da je v podjetjih vse preveč administrativnega osebja, ki se ne poglablja v delo ne v administraciji in tudi ne pri sestavi tarifnih pravilnikov ter zato prepušča to delo tajništvu za delo. Z ozirom na to, da hočejo podjetja zvišati plače vodilnemu kadru, je čutiti fluktuacijo administrativnega kadra, saj lahko začetnik s plačo 7.000 din v državni upravi prejme v podjetju dvojno ali celo trojno plačo.

O vseh teh stvareh, ki so jih ugotovili na zadnji seji omenjene komisije sta govorila tudi navzoča zastopnika iz Ljubljane, še posebej pa o analitični oceni delovnih mest v podjetjih. Tudi sindikalnim organizacijam je bila naložena večja skrb in pomembna vloga, ki naj jo imajo pri popravi napak v podjetjih; čimbolj naj si prizadevajo, da bodo delavci sodelovali pri vsem delu v podjetju, ne pa da prepuščajo administrativnemu in vodilnemu kadru vso odgovornost ter tudi odločitev.

-t-j

Novi krvodajalci

V sredo, 6. marca so zapisali svoja imena v častno knjigo krvodajalcev Transfuzijske postaje v novomeški bolnišnici naslednji tovariši in tovarišice, člani kolektiva Industrije obutve v Novem mestu:

Anton Bajc, Franc Martinčič, Rudolf Štangelj, Jože Božič, Karel Potočar, Jože Ban, Alojz Može, Rudi Rajer, Franc Kastelic, Martin Bruder, Ana Fabjan, Jože Hrastar, Jože Grubar, Štefan Rozman, Franc Mesojedec, Dominik Kren, Jože Rodič, Marinka Šmalc, Minko Pešlč in Ivanka Gril (gospodinja).

Okrajna mladinska konferenca

V Novem mestu je bila 10. marca okrajna mladinska konferenca. Udeležilo se jo je 117 delegatov iz vsega okraja. Konferenci je prisostvoval tudi predsednik centralnega komitija LSM Franček Mirtič ter predstavnik Društva prijateljev mladine Ivan Brumat. Od ostalih organizacij in organov ljudske oblasti ni bilo nobenega predstavnika, čeprav so jih vabili. Na konferenci so izvolili nov 27-članski okrajni komite LMS, tričlansko revizijsko komisijo in 11 delegatov za kongres ter sprejeli smernice za povečano delo mladinskih organizacij. Več bomo o tem pisali v eni prihodnjih številk.

Še dva požara

V soboto, 9. marca ob 23.50 je nastal požar v gospodarskem poslopju Marije Zupanič na Krasincu št. 6. Zgorela je šupa, senik in del hleva. Škoda je ocenjena na okoli 400.000 din. Na kraj požara so mimo domačih prihiteli še gasilci iz Gribelj, Cerkvišč, Metlike in Gradaca. V tej vasi je bilo lani 8 požarov, kar med drugim kaže, da domači gasilci ne skrbe dovolj za preventivno zaščito pred požari.

V nedeljo zvečer okoli 19.30 pa so bili novomeški gasilci spet klicani proti Mirni peči. Tokrat je gorelo gospodarsko poslopje posestnika Franca Kukmana na Jablani št. 23. (Istemu lastniku je dober teden prej zgorelo ostrešje na stanovanjski hiši v Goriški vasi.)

Navzlic prizadevanju gasilcev iz Novega mesta, Mirne peči in Hmeljčiča ter vaščanov, ki so s skupnimi napori obvarovali za 3 milijone din imetja, je pogorel kozolec, senik, pod, drvarnica in svinjak ter nekaj orodja. Škode je okoli 300.000 din. Ker je večina stavb v vasi pokritih s slamo, je bila velika nevarnost, da se požar razširi. Pri skupnih naporih gasilcev in vaščanov sta pokazala kaj malo srca in zavesti do sočloveka in sosedovega imetja posestnika **Jože Bobnar** in **Franc Papež**, ki sta hotela zabraniti, da bi gasilci črpali vodo iz njunih vodnjakov.

Razpis

Okrajna obrtna zbornica v Novem mestu
razpisuje mesto

ANALITIKA

Pogoj: popolna ekonomska šola z najmanj trileto prakso, ali popolna srednja šola z maturo in najmanj petletno prakso. Nastop službe takoj. — Plača po uredbi.

Moloh promet

Statistični urad Zapadne Nemčije je objavil številke prometnih nesreč leta 1956. Promet je lani na področju Zapadne Nemčije povzročil 12.654 smrtnih nesreč, navzlic najmodernejšim ukrepom, zaščiti, kaznovanju itd. Ranjeno pa je bilo 361.143 oseb.

Pogled v zorilno klet in polne police novomeške Mlekarne. V začetku je kazalo, da bo sira preveč, zdaj pa ga trg zahteva toliko, da komaj sproti ustrežejo vsem, ki bi radi prvovrstno blago

Protokol o blagovni izmenjavi s Sovjetsko zvezo

V Moskvi je bil 26. februarja podpisan protokol o blagovni izmenjavi med našo državo in Sovjetsko zvezo v letošnjem letu. Vrednost zamenjave za letos je predvidena v višini 112 milijonov dolarjev v obe smeri in je približno za dva milijona dolarjev večja kot lani. Lani predvidena zamenjava je bila skoraj v celoti uresničena.

Iz Sovjetske zveze bomo na podlagi podpisanega protokola uvažali tudi letos v glavnem nafto, premog za koksiranje, manganovo rudo, oves, surovo železo, azbest, stroje in industrijsko opremo, antracit, valjane izdelke črne metalurgije in drugo.

Izvažali pa bomo kalcijevo in kavstično sodo, karbid, svinec, meso in mesne konzerve, tobak, vino, pulpe, proizvode industrije kablov, kože, trikotažo, obutev ter razno drugo blago in stroje.

Z občnega zbora Zveze borcev novomeške občine

Več razumevanja želimo!

V novomeški občini je 2.165 članov Zveze borcev; organizirani so v 17 krajevnih in 7 terenskih odborih, vsem na čelu je pa občinski odbor ZB. Za občinsko skupščino so člani izvolili 105 delegatov, občnega zbora, 3. marca, pa se je udeležilo 75 delegatov. Ti so po poročilu predsednika občinskega odbora ZB razpravljali o vrsti vprašanj in sprejeli nekaj sklepov ter predlogov za višje organe organizacije in za oblastvene organe.

Močan družbeni činitelj

Zveza borcev je močna politična sila. Člani aktivno delajo prav v vseh družbenih organih od delavskih svetov, svetov državljanov pa do ljudskih odborov. Samo v delavskih svetih je 285 članov, 127 jih je v organih družbenega upravljanja, veliko v ljudskih odborih in svetih ter v raznih organizacijah. V celoti jih dela v teh organih več kot je članov, kar pomeni, da delajo posamezni člani tudi na več krajih.

Dejavnost organizacije je bila predvsem v skrbi za partizanske otroke, v zbiranju zgodovinskega gradiva, postavljanju spomenikov, v organizaciji krajevnih praznikov in občinskega praznika, v skrbi za partizanske grobove, za socialno ogrožene člane in pod. Tudi s sprejemom članov so se organizacije ukvarjale vsa leta, sedaj pa se ta naloga bliža zaključku.

Razumljivo je, da so člani Zveze borcev v vseh organih kjer delajo, zastopali cilje, za katere so se borili med vojno, vendar prizadevnost članov v družbenih organih za te cilje ni bila vedno in povsod dovolj čvrsta. Zadnje leto je pa organizacija izredno okrepila svojo delo tako znotraj organizacije kot pri družbenem upravljanju in je danes gotovo najbolj delavna organizacija. V novomeški občini so delavne vse organizacije ZB, razen krajevnih odborov Prečna in Brusnice.

Preveč prošenj, premalo zahtev

Organizacije ZB v novomeški občini skrbe za 302 otroka padlih borcev in žrtev fašističnega nasilja. S tem se najlepše oddolžujejo 847 padlim borcem in žrtvam fašističnega nasilja. Večkrat pa organizacije pri skrbi za te otroke zaidejo v velike težave, ker ne dobe dovolj sredstev v ta namen, kot tudi ne za druge naloge organizacije. Lani je občinski odbor ZB dobil le 440.000 din dotacij brez štipendij za otroke. Tudi štipendije so zelo skromne, saj znašajo povprečno le 2.500 din na mesec za enega otroka. Štipendije dobiva 65 otrok.

Lani je občinski odbor ZB dobil 179 prošenj za razno pomoč, kot so zaposlitev, zdravljenje in drugo. Na klimatsko zdravljenje je lahko poslal le 11 najbolj potrebnih članov, na račun socialnega zavarovanja pa jih je šlo 14. Mnogo članov je potrebnih zdravljenja, veliko jih je brez primernih ali kakršnih koli stanovanj, z zaposlitvijo članov pa je večkrat veliko težav in marsikje tudi precej nerazumevanja. V počitniško kolonijo je šlo lani le 15 otrok. Šlo bi jih lahko več, pa jih ne puste matere, ker so potrebni doma za delo.

Na občnem zboru so poudarili, da članom ZB ni treba prositi, pač pa **lahko mnogo več zahtevajo.** Ni malo primerov, ko je dovolj denarja za razne luksuzne stvari, za opremo pisarn in lokalov ter podobno, ni pa denarja za zdravljenje bolnega člana ZB ali za šolanje otroka padlega borca. V tem pogledu člani, ki sodelujejo v upravnih in družbenih organih, niso dovolj prizadevni. Predlagali so, da bi morali imeti člani ZB, ki niso v delovnem razmerju, vsaj brezplačno zdravstveno zavarovanje. V tem smislu bo poslan predlog III. Kongresu. Je veliko primerov, da bivši borec — invalid nima brezplačne zdravstvene pomoči, če ima malo več zemlje, čeprav je te pomoči nujno potreben, imajo pa brezplačno zdravniško pomoč vse porodnice in za nekatere vrste bolezni vsi državljani, ne glede na gmotno stanje.

Skrb za otroke in za živeče borce

Še nadaljnja skrb za otroke padlih borcev, hkrati pa tudi večja skrb za živeče borce, ki so socialno ali zdravstveno ogroženi, to sta bila prva sklepa občnega zbora. Tovarištvo iz vojnih let, ki na žalost marsikje že precej bledi, pa veleva vsem članom ZB, in ostalim večjo skrb za partizanske grobove. Ta skrb, kakor tudi postavljanje spomenikov je dolžnost ljudskih odborov, kar je bilo dosedaj vse preveč prepuščeno samo organizaciji ZB. Na občnem zboru so tudi ugotovili, da bi morali imeti vsi otroci padlih borcev in žrtev fašističnega nasilja vsaj zdravstveno zavarovanje. V vsakem primeru bi morali imeti taki otroci vsaj take materialne pogoje, kot jih imajo otroci drugih staršev, česar pa na žalost v veliko primerih nimajo.

V razpravi so delegati obravnavali razne konkretne zadeve. Tako so delegati iz bivše občine Trška gora trdili, da so prijnih prodajali hiše splošnega ljudskega premoženja po obrazih kupcev in ne po potrebi in zaslugah. Neko vdovo z invalidnim otrokom hočejo vreči iz pol podrte šupe, ki ji služi za stanovanje. Podobnih primerov slabega odnosa do člana ZB ali bivšega borca ali borke so navedli še več, nekaj tudi iz Novega mesta.

Na koncu je bil izvoljen nov občinski odbor ZB, ki šteje 17 članov, ter tričlanski nadzorni odbor, za kongres ZB je pa bilo izvoljenih 7 delegatov.

Več opeke, pohištva, peči, avtomobilov in mlečnih izdelkov

(Prenos s 1. strani)

drago plačajo, zahtevajo posebno veščih rok in najkvalitetnejšo površinsko obdelavo.

»Mizarstvo« se bori s hudimi finančnimi težavami, tako glede kreditov kot odplačevanja osnovnih sredstev, vendar o tem v kratkem kaj več v posebnem članku.

NOVOSTRA — trikrat cenejše nadomestilo za parket

»KERAMIKA«, tovarna šamotnih peči in keramičnih izdelkov v Novem mestu, bo letos obdržala v glavnem tako izbiro svojih izdelkov, kot jo je imela lani, le da namerava **namesto lanskih 1000 peči izdelati 2400 peči.** Fizični obseg proizvodnje bo torej podvojen. V drugi polovici leta obeta kolektiv začeti s poizkusno proizvodnjo nove vrste tlaka »NOVOSTRA«. Pravi, da bo tlak lahko v nekaterih primerih nadomestil parket, ker ima skoraj enake toplotne lastnosti. Poleg tega bo trikrat cenejši, dal bo pa tudi lepe arhitektonske učinke, ker bo izdelan v različnih barvah. »Novostra« tlak predstavlja torej zanimivo noviteto v industriji gradbenega materiala.

Proizvodnja za leto 1957 je v glavnem razprodana, tako da bo letos verjetno glinastih peči na trgu primanjkovalo. Kolektiv se bo zato potrudil, da bi izkoristil vse možnosti za kar največje izkoriščanje naprav, posebno še, ker ima dovolj surovin. Žal so pa njegovi stroji skoraj dotrajali, peči so starinske, kar vse ovira dvig proizvodnje. Zato bodo v »Keramiki« še letos izdelali načrt za rekonstrukcijo podjetja.

Motorčke za dvokolo, blažilce sunkov za dvokolo in prikolice za avtomobile — bo dala kot nove proizvode na trg novomeška Moto montaža

Izdelki **Moto montaže** pravzaprav ne potrebujejo posebne reklame, saj podjetje vnaprej proda vse, kar izdela in sestavi. Letos ima v načrtu izdelavo treh tipov avtomobilov:

sanitetni avtomobil za prevoz bolnikov v mestih in za medkrajevno uporabo (za enega oz. 2 bolnika); **dostavni potniški avtomobil,** ki je kombinacija potniškega in dostavnega avtomobila. V 5 do 10 minutah lahko uporabnik spremeni notranjost vozila za prevoz lahko pokvarljivega materiala: mleka, sadja, zelenjave, mesa, kruha itd., takega blaga pa lahko prepelje do 850 kg; **zaprt dostavni avtomobil** je vozilo prav takega tipa, le da nima sedežev za potnike, njegov zadnji del je pa popolnoma zaprt. 25 takih avtomobilov je že naročila Glavna zadružna zveza Slovenije. Z njimi bodo zlasti izboljšali hitro in zanesljivo preskrbo mest z živili.

Med letom bo **MOTO MONTAŽA** ponudila naši trgovini še naslednje **svoje domače izdelke:**

motorčke za dvokolo, blažilce sunkov za dvokolo in prikolice za avtomobile.

O motorčku za kolesarje bomo v kratkem obširneje poročali, za danes pa le: **prijetno presenečenje za vse, ki se vozijo na delo ali za šport s kolesi!**

MOTO MONTAŽA ima zdaj dovolj surovin in polizdelkov iz domače in tuje proizvodnje. Pri uvajanju novih elementov se glede surovin in izdelkov obrača na domača podjetja in trgovine ter tako zmanjšuje odstotek uvoženega blaga, pri čemer je dosegla lepe uspehe. S povečano proizvodnjo pa postajajo objekti podjetja premajhni, da jih bo treba prej ali slej povečati. Premalo imajo tudi kvalificiranih delavcev in strojev, kar vse govori pravzaprav samo o napredku **MOTO MONTAŽE,** enega izmed najmlajših delovnih kolektivov našega okraja.

Lani 55, letos že 120 milijonov dinarjev za mleko!

Po novi **Mlekarni v Novem mestu** so v prvih mesecih njene poizkusne proizvodnje padali hudi udarci in očitki in marsikdo je že zmajal z glavo, češ iz te moke ne bo nikoli kruha. Pa bo in je že. Odkar je kolektiv prebrodil najtežje začetne težave (v inozemstvu zahtevajo od nove živilske proizvodnje enoletno poskusno obratovanje s strokovno visoko kvalificiranimi močmi, mi pa smo hoteli že kar drugi teden najboljše sire in druge mlečne izdelke!!), si je zadnje mesece ustvaril tudi potreben trgovski ugled in ime.

Surovo maslo novomeške Mlekarne je že znano po Sloveniji in Hrvatski kot eno najboljših. Dobilo je odlično oceno od Centralnega higienskega zavoda v Ljubljani. Mleko pošiljajo iz Novega mesta celo v Zagreb in Beograd, sir in druge mlečne proizvode pa prodaja Mlekarna v Novem mestu, Ljubljani (prodajalna »Krka«), v Istri, na Reki, v Zagrebu, v Bosni, Dalmaciji in celo tudi v Srbiji. Na trgu je zlasti veliko povpraševanje po raznih sirih, ki gredo hitro v prodajo. Zato mlekarna zdaj mleko predvsem predeluje. Letos ga namerava **odkupiti 3,600.000 litrov** in izdelati **78.000 kg raznih vrst sira** (ementalec, edamec, trapist, gorgonzola, parmezan ter navadni in prekajeni šalet-topljeni — sir). Mlekarna bo začela izdelovati **tudi jogurt, zdravo mlečno pijačo.** Poleg tega bo izdelala **94.000 kg surovega masla in 58.000 kg kazeina,** ki ga bo predelovala tudi v končne izdelke.

Medtem ko so lani dobili dolenjski kmetje za prodano mleko **od nove mlekarne približno 55 milijonov dinarjev, jim bo podjetje letos izplačalo nad 120 milijonov din.** Kakovost mleka se je zadnje mesece marsikje že znatno izboljšala, lahko bi bila pa še boljša, kar bi bilo samo v korist kmetom in vsem potrošnikom, ki želijo čimveč dobrih in cenenih mlečnih izdelkov.

Naročajte in berite DOLENJSKI LIST!

Sto lutkovnih predstav

JUBILEJ NOVOMEŠKIH UČITELJIŠČNIKOV

Bilo je 26. novembra 1952. Na hodniku učiteljišča v Novem mestu so cicibani in pionirji stiskali glavice in nestrpno-radovedno čakali, da bodo zagledali lutke. Skromna igrica na še bolj skromnem odru, to je bil začetek lutkarjev - učiteljiščnikov, članov prosvetnega društva »Dragotin Kette«. Že 23. decembra istega leta je pozdravila otroke na odru Rdeča kapica, za »Čarovni klobuk« so pa mladi in prizadevni lutkarji že izdelali nove lutke, jih oblekli in pripravili nove rekvizite. Podprlo jih je gradbeno podjetje »Krka« in Društvo prijateljev mladine, da so sami naredili zložljiv oder, na katerem so prvikrat zaigrali 15. marca 1953. Sledile so redne 14-dnevne predstave, prvo gostovanje je pa bilo 24. maja 1953 v Stopičah. Med počitnicami so lutkarji obiskovali otroke v Otočcu, Šmerjeških Toplicah in drugih dolenjskih krajih.

Pet let poteka, odkar lutkarji — učiteljiščniki razveseljujejo mladino z razposajenim Pavlihom. V nedeljo so imeli stoto predstavo in kakor vedno, so tudi na jubilejni prireditvi poželi prisrčno zahvalo najmlajših. Nad 11.600 otrok si je ogledalo doslej teh 100 predstav, kar je omembe vredna številka; že sama potrjuje, da je tak lutkovni oder potreben, da zasluži več pomoči, mladi igralci in njihov vodja prof. Dušan Modic pa javno priznanje in pohvalo za doslej opravljeno delo.

Novomeški lutkovni oder je ob stoti predstavi priredil v Izložbi trgovine »Novoteks« na Glavnem trgu tudi zanimivo razstavico svojih rekvizitov, lepakov in miniaturni oder. Čeprav je bil ustanovljen kot šolski oder za vzgojo mladih lutkarjev — nekateri absolventi učiteljišča so že začeli z novimi lutkovnimi odri na podeželju —, je nudil doslej dolenjskim otrokom veliko zabavnih in vzgojnih uric. Prav bi bilo, da bi mu omogočili razvoj s tem, da bi dvorana v II. nadstropju obnovljene stare gimnazije vendarle že prišla v last mladinskih organizacij Novega mesta, kjer bi imeli lutkarji redne predstave. V načrtu imajo ustanovitev marionetnega lutkovnega gledališča, ki bi ob navdušenju, ki ga ima mladi kolektiv učiteljiščnikov, prav gotovo uspel.

K stoti predstavi, dosedanjim uspehom in vztrajanju pri delu učiteljiščnikom - lutkarjem in njihovemu vodji lepo čestitamo v imenu vseh mladih obiskovalcev lutkovnih predstav!

Požrtvovalni kolektiv lutkarjev — bodočih učiteljev; v sredi prof. Dušan Modic

Zdenka Golob-Borčič: ROČNE LUTKE (linorez)

Cvelbar in Gorjup dobita spomenik

Že nekaj let v Kostanjevici govorimo, da bi postavili spomenik dolenjskemu pesniku in slikarju Jožetu Cvelbarju ter slikarju in kiparju Gorjupu. Pred nedavnim je svet za kulturo pri ObLO imenoval tudi pripravljalni odbor. Prvotno je bilo sklenjeno, da bi dobil Gorjup spominsko ploščo na svoji rojstni hiši, kjer bo v bodoče urejena tudi spominska soba, Cvelbar pa poprsje nekje v Kostanjevici. Kasneje smo dobili nekaj pametnih predlogov, ki jih bo treba vsekakor upoštevati. Prvenstveno bo treba upoštevati Cvelbarjevo oporoko, ki je eden izmed najpretresljivejših slovenskih tekstov sploh. Le-ta naj bi bila vrezana v domači kamen in naj bi stala nekje na Kambičevem trgu, kjer je največ ljudi. Tam bi se poklonili tudi spominu Jožeta Gorjupa. Odločitev še ni dokončna, premišljujemo pa veliko o njej in jo bomo morali v kratkem izoblikovati.

Cvelbarjeva oporoka, ki se glasi: **»Nobena želja se mi na svetu ni spolnila, ne najljubša, ne najsvetejša. Ta je moja poslednja: Slovenec sem! nič ni zame bolj strašnega, kakor v mrtvi tuji prsti spati večno spanje. V sveti domači zemlji, tam, kjer zemlja tudi za mrtve živi in rože tudi zanje cveto, v moji ljubi dolenjski deželici, v Kostanjevici. O, da bi danes vedel, da ni tudi ta želja prav tako nespametna, kakor so bile druge.«** — *je živ dokaz velike ljubezni do svojega rodnega mesteca. Žal je bila tudi njegova poslednja želja neuresničena, kajti Cvelbar je ostal na bojišču, tako da niti zadnjega pozdrava ni mogel poslati več v domovino. Ostal pa je spomin nanj in na njegova mladostna dela, ki so obetala velik talent, in ta spomin neizprosno terja, tako kot za Gorjupa, da se mu oddolžimo in ga ohranimo zanamcem.*

Umetnostna galerija v Kostanjevici dobiva končno podobo

Galerija umetniških slik v Kostanjevici, ki je že presegla število sto, dobiva počasi dokončno podobo. V nekaj tednih bo mogoče razstaviti vsa dela, ki smo jih zbrali. Stvar se je nekoliko zavlekla, ker ni bilo mogoče dobiti stekla. Tega namreč precej potrebujemo, ker so nekatere slike izredno velikih dimenzij. Tu mislimo predvsem na Družinski ciklus akad. slikarja Franceta Kralja, katerega je v celoti poklonil naši galeriji. Število avtorjev se je prav tako znatno dvignilo. Nova imena predstavljajo **Ivan Seljak — Čopič, Milan Rijavec, Cita Potokar, France Godec** *itd. Zadnji je poklonil galeriji štiri lepa olja, ostali pa več črnih in barvnih grafik. Poleg tega smo pridobili tudi nekaj Gorjupovih mladostnih študij v plastiki, tako da razstavišče dopolnjuje tudi plastika. V nekaj mesecih bomo izdali Katalog in tako zaključili akcijo. Dolenjska je z umetniško galerijo v Kostanjevici pridobila še eno privlačnost več; zdaj bo naša naloga, da jo skrbno očuvamo in da jo vidi čim več ljudi v našem in kasnejših pokolenjih.*

Drevo-sončnik

Na Debelem Brdu pri Nevesinju raste okrog 300 let staro drevo, ki ima dežniku podobno krošnjo. V hudi poletni vročini v senci tega drevesnega sončnika lahko uživa hlad do 200 ovac.

Drobne novice z Mirne

Šolska mlečna kuhinja je naposled vendar pričela delati, ko so bili ustvarjeni potrebni pogoji za njeno obratovanje. Veselje je gledati okrepčila potrebne otroke, s kakšnim tekom použijejo v šoli vsak dan toplo mleko in zraven še izdaten prigrizek. Otroci in njihovi starši so hvaležni Rdečemu križu in občinskemu ljudskemu odboru, ki jim to ugodnost omogočata.

Obćni zbori SZDL so zaključeni po vseh vaških odborih naše občine. Po večini so novoizvoljeni odbori že pričeli delati in trdno upamo, da jim bodo sledili še ostali. Posebno pri vključevanju novega članstva so marsikje doseženi že res lepi uspehi.

Tudi **občinska odbora Zveze vojaških vojnih invalidov in Zveze borcev** sta pred dnevi podala obračun svojega enoletnega dela in izvolila nova odbora. Invalidi zlasti zahtevajo večjo aktivnost občinskega odbora. Zveza borcev bo pa posvetila posebno skrb partizanskim sirotam in sprejemu novega članstva. Da je v mirnski občini le 275 članov ZB, nikakor ne more biti v skladu s partizansko preteklostjo naših vasi, saj je ogromna večina prebivalstva na ta ali oni način pomagala našim borcem vsa leta NOB.

Rezervni oficirji so imeli pred kratkim zanimiv seminar, kjer so jim aktivni oficirji na zelo poljuden način prikazali sodobne pridobitve v naši oborožitvi. Žal je bil obisk seminarja precej pičel, kar ni ravno v čast našim rezervnim oficirjem.

Mladina je v okviru TVD »Partizan« pričela z rednimi **plesnimi vajami.** Pozdravljamo to koristno pobudo, priporočamo pa, da se vsa ta mladina vključi tudi k redni telovadbi v ustrezne oddelke TVD »Partizana«.

V gosteh smo imeli preteklo nedeljo mladino iz Knežje vasi, ki nam je zaigrala **»Desetega brata«.** Nekateri mladi igralci, ki so menda prvič na odru, so nas presenetili z dobro igro.

Prihodnjo nedeljo, 17. marca, se nam obeta lep užitek. Obiskati nas nameravajo **Veseli planšarji,** ki jih dobro poznamo iz radijskih oddaj, širom naše domovine poznani odlični pevci Zlata Gašperšič, Božo Grošelj, Tone Kozlevčar, harmonikaš Avgust Stanko in recitator Jože Tiran. Kdor si želi lepe zabave, bo prišel v nedeljo popoldne na Mirno.

Predčasnega izstopa iz šole ni!

S seje sveta za šolstvo pri ObLO Straža-Toplice

V Dolenjskih Toplicah je imel svet za šolstvo redno sejo, na katero so bili povabljeni tudi zastopniki ZB, SZDL, ZVVI, šolski upravitelji, referent za socialno skrbstvo in še nekateri. Na seji je bil navzoč tudi tajnik ObLO Ivan Franko.

Predsednica sveta za šolstvo Fanika Černetova, je predlagala obširni dnevni red, kajti šolskih problemov je z dneva v dan več. Na seji so se člani sveta najprej temeljito seznanili z nalogami na področju šolstva in že na seji pokazali veliko zanimanje za tako odgovorno delo, ki zahteva tudi veliko požrtvovalnosti.

Po poročilu o šolskih uspehih v I. polletju, ki ga je dala predsednica, se je razvila živahna razprava predvsem o problemu ponavljavcev, ki dajo vsem dovolj misliti. Reforma šolstva zahteva od nas vseh, da nudimo otroku tako okolje, v katerem se bo lahko nemoteno razvijal. Na predlog Antona Vlašiča je svet za šolstvo sklenil, da bo 17. marca v Dol. Toplicah roditeljski sestanek vseh staršev oz. skrbnikov enostranskih in dvostranskih vojnih sirot, ki jim je treba omogočiti vstop v življenje. V povezavi s šolskimi upravitelji in ZB se bo na sestanku konkretno razpravljalo o tem, kar kvari uspeh teh sirot. Prav tako je svet razpravljal o štipendijah, ki jih prejemajo dijaki in posebej še o štipendijah za vojne sirote.

Glede predvojaške vzgoje je svet mnenja, naj bi mladinci obvezno bili vključeni v Ljudsko tehniko, ki se je osnovala v naši občini, naj bi telovadili pri TVD Partizan, se učili streljanja v strelskih družinah, obiskovali tečaje za splošno izobraževanje in bi tako dobro pripravljeni šli služit kadrovski rok.

Ker še vedno prihajajo prošnje za predčasni odpust otrok iz šole, je svet za šolstvo naročil upraviteljem šol, naj o tem na roditeljskih sestankih posamezno pouče starše, da predčasnega izstopa iz šole ni, razen, če bi se učenec šel učit kake obrti ali obiskovat kako drugo šolo. Starši naj uvidijo, da predčasni izstop iz šole škoduje tako njim kot otroku in družbi. Tako si bomo prihranili stroške in čas za vlaganje nerešljivih prošenj.

Glede težkih službenih mest v občini Straža-Toplice je svet razporedil šole takole: najtežje službeno mesto so Drganja sela, sledijo pa šole: Poljane, Gor. Sušice, Laze in Soteska. Svet je predložil ObLO, da odobri na osnovni šoli v Lazah še en (tretji) oddelek, ker se bo tako izboljšalo delo na šoli z nastavitvijo še ene učne moči.

Precej težav je s proračuni za posamezne šole. Asanacija šol Poljane, Gor. Sušice in Soteska je več kot zaželena in potrebna. Prebivalstvo omenjenih krajev naj pri tem delu sodeluje.

Zaradi obširnosti dela sveta za šolstvo so bile izvoljene komisija za štipendije, komisija za predvojaško vzgojo, komisija za predšolsko vzgojo ter komisija za gradnjo in obnovo šol.

M. A.

NE LE PRIDNIH ROK — tudi znanja terja gospodinjstvo

V Novem mestu je v petek 1. marca zvečer predavala v Sindikalnem domu **ing. Vilma Pirkovičeva** »O gospodinjstvu doma in v svetu«. Žal je bilo navzočih le nekaj odraslih žena in nekaj mladine. Predavanje je bilo izredno zanimivo in poučno; slišati bi ga morale vse žene, pa tudi moškim ne bi škodilo.

Ing. Pirkovičeva je povedala, da imamo pri nas čisto napačne predstave o gospodinjstvu v Ameriki in drugih državah. Mislimo, da imajo vsa gospodinjstva najmodernejše pralne stroje in druge pripomočke, kar pa ni res. Le malokatera družina, taka z izredno visokimi dohodki, si lahko to privošči, sicer pa imajo skupne pralnice in servise za čiščenje stanovanja po večjih mestih v vsaki ulici, ali v vsakem okolišu. V tujih državah skušajo stroje predvsem skupno izkoriščati.

Vprašanje prehrane rešujejo v svetu tako, da se del gospodinjstva in skrbi opravi izven doma. V Ameriki so vskladili delovni čas mater s časom, ki ga otrok preživi v šoli. Tam imajo dopoldne in popoldne šolo, opoldne pa otroci dobe topel obrok hrane kar v šoli. Matere so brez skrbi za otroka ves dan, lahko v miru opravljajo službo, ko pa se proti večeru zberejo vsi doma, nima družina navade poležavati s časopisi in čakati kdaj bo kosilo (pri nas večerja) kuhano, pač pa vsi člani družine, z možem vred, pomagajo materi pri pripravljanju hrane, pospravljanju itd. Vsak član družine ima svojo nalogo v gospodinjstvu, ki jo mora vsak dan opraviti. Možem se prav nič čudno ne zdi, da morajo ženi pomagati, pomivanje posode smatrajo celo kot izključno moško delo. Tam res lahko govorimo o enakopravnosti družinskih članov, pri nas pa leži vse breme gospodinjstva izključno na ženi.

Predavateljica je povedala, da v ameriških in angleških trgovinah gospodinja lahko kupi že napol pripravljeno hrano, sesekljane zrezke, testo za cmoke, očiščeno solato itd., tako, da ji kuhanje, ko pride domov iz službe, ne dela nobenih težav in je kosilo lahko takoj pripravljeno.

V svetu tudi žene ne kupujejo več blaga v trgovinah in ne dajejo oblek šivati šiviljam, razen izredno bogatih žena, pač pa se oblačijo le s konfekcijo. Ta pa je tako lepa in praktična, z različnimi kroji, da lahko zadovolji najrazličnejše ženske okuse. Ročno delo, predvsem obrtniki (šivilje, krojači, čevljarji) pa so zelo dragi.

Ing. Pirkovičeva je poudarila, da ne smemo misliti, da bo tudi pri nas vse to že danes ali jutri, prizadevamo si pa, da bodo žene tudi pri nas čimprej razbremenjene.

Gospodinjstvo je sestavni del gospodarstva, zato gre potrošnja vseh dobrin, ki jih ustvari industrija, preko rok gospodinj. Od njih pa je odvisno, kako z denarjem gospodarijo. V veliki meri je raven družine odvisna od dobrega ali slabega gospodinjstva. Pri nas lahko dosežemo višjo življenjsko raven le z dvigom storilnosti vsakega posameznika; — v gospodinjstvu pa ni treba le pridnih rok, temveč tudi nekoliko pameti in znanja, pa bi lahko tudi družine z manjšimi dohodki bolje živele kot žive danes.

Ra

Seznanite se z zakonom o splošnem upravnem postopku

Pred kratkim je zvezna ljudska skupščina sprejela zakon o splošnem upravnem postopku, ki je bil že objavljen v Uradnem listu. Takega zakona doslej še nismo imeli, je pa bil potreben in predstavlja osnovo za poslovanje državne uprave in zavodov. Važen je pa prav tako za vsakega državljana.

Pri okrajnem ljudskem odboru je imenovana posebna komisija za organizacijo in nadzor študija tega zakona. Z določbami tega zakona se morajo seznaniti vsi uslužbenci državne uprave in ustanov in bodo v ta namen organizirani posebni seminarji. Po končanih seminarjih bodo uslužbenci imeli posvetovanja o opravljenem študiju.

Študijski seminarji bodo na sedežu vseh občin, vodili jih bodo pa pravniki, ki bodo razlagali posamezna poglavja zakona. Študijski seminarji s predavanji bodo na sedežih občin od 18. marca do 6. aprila, po tem datumu pa bodo konzultacije. Udeležba na seminarjih je za vse uslužbence državne uprave in ustanov obvezna.

Gospodarski razgovori z ZDA

Konec februarja je prispel v Beograd predstavnik zunanjepolitičnega odbora ameriškega senata dr. Allan Kline, ki bo razpravljal z našimi gospodarstveniki o gospodarskem sodelovanju med našo državo in ZDA. Njegov obisk v Beogradu bo trajal nekaj tednov.

Naročajte in berite »DOLENJSKI LIST«!

IV. republiški zlet Partizana Slovenije
PRVI SLOVENSKI FESTIVAL TELESNE KULTURE

Ena naših največjih manifestacij telesne kulture po vojni bo konec junija v Ljubljani. Za to mogočno telesno vzgojno prireditev so priprave že v teku. Sestavljen je posebni odbor, kateremu se bodo pridružili še razni pododbori, da bo mogoče do potankosti izdelati program in izvesti celotno prireditev.

Tudi telovadna društva se na ta zlet že pripravljajo. Svoj delovni plan so usmerila tako, da bodo do letnih dni za udeležbo vsestransko pripravljena tako za nastope, kakor tudi za tekmovanje v vseh panogah telesne vzgoje, predvsem pa v ljudskem mnogoboju in mnogoboju v vajah na orodju. Naj ne bo društva v okrajni zvezi Novo mesto, ki bi se teh tekmovanj na udeležilo vsaj z eno vrsto! Pri svojih pripravah glede vadbenega in tekmovalnega programa naj bodo društva še bolj temeljita, kot doslej, hkrati pa naj zbirajo finančna sredstva, ki bodo potrebna za prevoz in prehrano udeležencev. Zavedati se je treba, da mora biti festival telesne kulture najvernejši odraz našega dela, discipline, zdravja in moči — telesne in organizacijske. Prepričani smo, da bodo za to v največji meri poskrbele društvene uprave, vodniki in pa člani sami.

Miro Bavdek na krogih — Loka 1956 (foto Jože Pungerčar)

MATURANTOM za nasvet in v pomislek

3

Kandidati morajo predložiti izpitni komisiji svoja dela. Ta jih oceni in pokliče študente na izpit, ki traja 5 dni. Kandidati morajo v tem času pokazati svoje sposobnosti, rišejo po naravi, modelirajo itd. Nato da izpitna komisija končno oceno glede sprejema.

Akademija ima tri oddelke:
za slikarstvo, za kiparstvo in za grafiko.

Diplomanti dobijo naziv akademski slikar, akademski kipar oziroma akademski grafik.

Na akademiji traja študij 5 let (1 leto je pripravljalno). V tem času večina študentov tudi diplomira.

Za posebno talentirane diplomante obstaja še specialka. Študij na specialki traja še 2 leti po diplomi.

2. **Akademija za igralsko umetnost,** Ljubljana, Nazorjeva 5.

Akademija ima tri oddelke:
za igralsko umetnost, za režijo in za dramaturgijo.

Za sprejem se zahteva izpit iz
d r a m s k e igre: kandidat mora pripraviti dve recitaciji in dva odlomka v prozi ter dva do tri odlomke iz vlog. Komisija ugotavlja sposobnosti kandidata za dramsko igro;
i z r e ž i j e: v domači nalogi mora kandidat obdelati dramo. Zahteva se režijska obdelava problemov z zagovorom svojih tez. Poleg tega se od kandidata zahteva sprejemni izpit iz dveh jezikov;
i z d r a m a t u r g i j e: kandidat mora obdelati en problem iz drame. Delo predložiti pismeno.

Študenti te akademije navadno vpišejo hkrati tudi predmet na filozofski fakulteti (slavistiko, umetnostno zgodovino in podobno).

Študij traja 4 leta. V tem času večina študentov tudi diplomira.

3. **Akademija za glasbo,** Ljubljana, Gosposka 8.

Akademija ima tele oddelke:
za solo petje, za klavir, za violino in čelo, za pihala ter zgodovinski in folklorni oddelek.

Pogoj za sprejem na Akademijo za glasbo je končana glasbena srednja šola ali srednja splošnoizobraževalna gimnazija ali strokovna šola.

Za sprejemni izpit se zahteva snov iz glasbenih predmetov. Poleg tega so kandidati izprašani tudi snov iz glasbila, ki ga nameravajo študirati.

Absolventi se zaposlijo kot profesorji glasbe in petja na raznih šolah ali kot glasbeniki v orkestrih, v filharmoniji, operi ali pa postanejo samostojni umetniki in pevci.

VIŠJE ŠOLE

1. **Višja pedagoška šola,** Ljubljana, Stari trg 34.

Ta šola izobražuje predmetne učitelje, ki jih usposobi za poučevanje v višjih razredih osemletk in za pouk na nižjih gimnazijah.

Sprejemni pogoji so 8 razredov gimnazije z maturo ali diploma učiteljišča ali ustrezne srednje strokovne šole.

Kandidati se lahko odločijo za naslednje skupine:
a) slovenščina, srbohrvaščina;
b) zgodovina, zemljepis;
c) nemščina ali angleščina, slovenščina;
d) biologija, kemija;
e) matematika, fizika;
f) risanje, ročno delo;
g) glasba, slovenščina (ali zgodovina);
h) telovadba, geografija (ali biologija).

Na Višji pedagoški šoli je še oddelek za defektologijo, oligofreno pedagogiko in surdopedagogiko.

Ta oddelek pripravlja strokovni kader predmetnih učiteljev za potrebne vzgojne zavode.

Študij na Višji pedagoški šoli traja 2 leti za redne in 3 leta za izredne slušatelje, na skupini tujih jezikov pa dve leti in pol. Pretežni del slušateljev diplomira v predpisanem roku. Vendar pa precej visok odstotek slušateljev potrebuje za diplomo še pol leta.

Absolventi te šole lahko nadaljujejo študij na prirodoslovno-matematično-filozofski fakulteti.

2. **Višja šola za medicinske sestre,** Ljubljana, Trg revolucije št. 18.

Pogoji za vpis: 8 razredov gimnazije z maturo — brez sprejemnega izpita. Kandidatke so podvržene zdravniškemu pregledu.

Šola vzgaja medicinske sestre, ki bodo prevzele delo v kurativnih in preventivnih zdravstvenih ustanovah, v socialno-zdravstvenih zavodih in medicinskih šolah.

Po enoletnem službovanju se absolventke lahko specializirajo za instrumentarke, patronažne sestre in razne druge službe na področju zdravstva.

Študij traja 3 leta.

Absolventke imajo možnost vpisa na medicinsko fakulteto (splošna medicina).

3. **Višja šola za fizioterapevte,** Ljubljana, Trg revolucije št. 18.

Zahteve za sprejem: 8 razredov gimnazije z maturo. Vsak kandidat mora biti zdravniško pregledan.

Študij traja 2 leti.

Po končanem študiju dobi absolvent naziv: fizioterapevt-pripravnik. Zaposlitev je možna v bolnišnicah, na poliklinikah in v zavodih za rehabilitacijo.

Šola sprejema večinoma ženske.

Možnosti zaposlitve so v Sloveniji kakor tudi v drugih republikah zelo velike.

Absolventi imajo možnost prestopa na medicinsko fakulteto (splošna medicina).

4. **Višja šola za rentgenske pomočnike,** Ljubljana, Zaloška c. 2.

Na tej šoli se usposablja kader za rentgensko pomožno službo v rentgenskih inštitutih in kabinetih.

Pouk na šoli traja 2 leti.

Absolventi dobijo namestitev v vseh zdravstvenih zavodih, ki razpolagajo z rentgenskimi aparati.

Pogoji za sprejem: matura na višji gimnaziji, zdravje in dober vid, ker morajo v tem poklicu mnogo delati v fototemnici.

Šola sprejema prvenstveno ženske, v majhnem odstotku pa tudi moške.

Potreba po tem kadru je zelo velika.

Absolventi imajo možnost prestopa na medicinsko fakulteto (splošna medicina).

5. **Inštitut za telesno vzgojo.** Ta inštitut ima stopnjo višje šole.

Pogoji za sprejem na Inštitut za telesno vzgojo v Ljubljani:
a) končana srednja ali srednja strokovna šola z maturo;
b) zdravstvena sposobnost (zdravniški pregled);
c) izpit iz telesne zmogljivosti,
in sicer:
moški:
tek na 100 m
tek na 1500 m
skok v višino
met krogle
vaja na drogu
vaja na bradlji
preskok čez konja
plezanje po vrvi 5 m
prosta vaja
ravnanje z žogo
plavanje 100 m
ženske:
tek 100 m
tek 800 m
skok v višino
met krogle
vaja na dvovišinski bradlji
preskok čez kozo
prosta vaja
ravnanje z žogo
plavanje 100 m

Minimalne norme so objavljene vsako leto ob razpisu.

Dve knjigi za matere in gospodinje

ZDRAVA MATI — ZDRAV OTROK

Pričakovanje otroka je zmeraj povezano s strahom pred porodom in z bojaznijo, ali morda otrok ne bo normalno razvit. Vzlic temu pa marsikatera žena, četudi si otroka zelo želi, ne stori vsega, da bi si olajšala porod in zagotovila otroku zdravje. Mimo počitka, rednega gibanja in vsestransko zmernega življenja je v času nosečnosti potrebna tudi pravilna prehrana, od katere sta v veliki meri odvisna počutje bodoče matere in otrokov razvoj.

Kaj pomaga, če nosečnica je za dva, če pa v hrani ni na primer dovolj beljakovin, kalcija, železa, vitaminov itd., kar nujno potrebuje zase, še bolj pa za svojega nerojenega otroka. Samo debelenje nosečnici še ne jamči, da bo otrok čvrst in zdrav! Kaj menite, zakaj je toliko žena tik pred porodom slabokrvnih, zakaj tožijo, da jih bolijo zobje, zakaj splavi in prezgodnji porodi, čeprav so nosečnice živele zmerno in se niso preobremenjevale z delom, zakaj velika nervoznost, nespečnost in razne bolečine? Mnogo teh težav lahko pripišemo prav nepravilni prehrani.

Seveda se brezbrižnost do prehrane lahko maščuje tudi nad otrokom; rahitis, visok procent umrljivosti v prvem letu starosti, neodpornost proti raznim boleznim — vse to kaže, da naše nosečnice ne uživajo dovolj mleka in mesa (predvsem drobovine) ter sadja in zelenjave, v čemer je največ snovi, ki jih nujno potrebujejo.

Več o vsem tem boste zvedele v knjižici **»Prehrana nosečnic«,** ki jo je pravkar izdal Centralni zavod za napredek gospodinjstva. Poleg splošnih navodil glede prehrane in opozoril na neljube posledice zaradi pomanjkanja te ali one življenjsko važne hranilne snovi je v knjižici še 10 celodnevnih jedilnikov in več kot 60 preizkušenih receptov za preproste jedi, narejene iz živil, ki jih kmečkim ženam povečini ni treba kupovati, vse druge pa jih dobijo razmeroma poceni. Knjižica stane samo 150 din.

ZA LEPŠE PLETENINE

Lepe ročne pletenine so že od nekdaj ponos žena, mimo tega pa so tudi zelo praktične, saj je mogoče stare, na več mestih strgane jopice, puloverje itd. prepletsti pa so zopet kakor nove. Seveda je ličnost izdelka odvisna od vzorca, za katerega smo se odločile, pa tudi od ličnosti pletenja in od izdelave gumbnic, nasnutka, krajnih petelj itd. Za vse to pa je potrebno nekaj znanja.

Če vam ga šola ni dala dovolj, vam bo najboljši učitelj knjižica **»100 pletenih vzorcev«,** ki jo je Centralni zavod za napredek gospodinjstva pravkar ponatisnil. Novo izdajo je avtorica zelo izpopolnila: splošne nasvete je obogatila z navodili za izdelavo gumbnic, gumbov, čopkov, pomponov itd. in dodala še 31 vzorcev ter nekaj navodil za pletenje raznih otroških oblačil.

Da se boste laže odločile za ta ali oni vzorec oziroma, da si jih boste laže predstavljale, so vsi vzorci prikazani tudi v sliki, kar nedvomno povečuje vrednost te knjižice. Ponatisnjena je tudi izdelava res. čopkov, gumbnic in tako dalje.

Knjižica »100 pletenih vzorcev« stane kljub bogatemu besednemu in slikovnemu gradivu ter podražitvi tiskarskih stroškov samo 200 din, kakor prva izdaja.

FOTOTEHNIKA
Novo mesto

izdeluje reklamo za kino (črno-bele in barvne diapozitive). Po želji izdela tudi osnutek in skico za tako reklamo.

POSLUŽUJTE SE NAJSODOBNEJŠE KINO-REKLAME!

Sprejema naročila za razglednice vseh vrst.

O ljudski tehniki in RK v Žužemberku

RADI BI BILI MED NAJBOLJŠIMI

To so mladi člani Ljudske tehnike na nižji gimnaziji v Žužemberku. Vsak teden imajo krožke in pod vodstvom tovariša Srečka Kodreta spretno žagajo, rezljajo, zabijajo, režejo, barvajo in se trudijo, da bi bila hišica zares lepa in šahovske figure kar najbolj lično izdelane. V krožku je 11 fantov, ki jim ne manjka volje in veselja in tudi ne sposobnega vodstva, le orodja in materiala je tako malo. Zato bi se ob koncu leta radi izkazali, ko bodo nastopili na veliki šolski razstavi vseh šol v občini.

OBČNI ZBOR RDEČEGA KRIŽA V ŽUŽEMBERKU

V nedeljo 3. marca je bil občni zbor krajevnega odbora Rdečega križa za Žužemberk. Cvibelj, Zafaro, Reber, Praproče, Budganjo vas, Vrh, Vrhovo, Gorenji in Dolenji Križ, za Lipje in Gradenc. Skupaj je v teh krajih 175 članov. Najprej je predsednik Rdečega križa tovariš Debeljak seznanil ljudi v zdravstvenem predavanju o raku. V poljudni obliki je prikazal prve, še ozdravljive faze te zavratne bolezni in opozoril na začetne znake. Poslušalci so hvaležno sledili predavanju.

Rdeči križ je v preteklem letu sodeloval ob tednu borbe proti mrčesu. V Žužemberku in na Rebri so predvajali tudi film o nevarnostih, ki nam pretijo z mrčesom in o borbi proti njemu. Film so si ogledali tudi člani Podmladka. RK je pomagal pri zbiranju materialnih sredstev in prav tako ob Protituberkuloznem tednu. Predvsem pa se je organizacija trudila, da bi čim bolj pravično razdeljevala najpotrebnejšim pomoč v hrani.

Nedavno je bil pri Rdečem križu ustanovljen odbor za male asanacije. Voda je sploh problem ne le okoliških vasi, temveč tudi samega Žužemberka. V načrtu je zgraditev perišča in vodnjaka v Žužemberku, vodnjaka v Velikem Lipju, Gradencu in v Dolenjem Križu. Zelo potreben bi bil ureditve tudi studenec na Vrhovem pri Žužemberku. Seveda se bodo taki načrti mogli uresničiti le s skupnimi napori — ljudje bodo morali sami pomagati pri delu.

Izvoljen je bil nekoliko razširjen novi odbor, ker bo treba imeti v občinskem odboru več članov, ki ljudi v okolici dobro poznajo, vsaka večja vas pa bo imela tudi svoj odbor za male asanacije.

Sklepi za bodoče delo obsegajo: povečanje števila članstva, uresničitev načrta za male asanacije, več dobrih zdravstvenih predavanj in prevzgojo članstva. MK.

METLIKA ZA PRAZNIK ŽENA

Za praznik borbenih žena 8. marca so člani dramske družine metliškega prosvetnega društva zaigrali Nušičevo veseloigro »Navadni človek«. Metliške žene so ta večer na predstavo, pred katero je tov. Hočevarjeva spregovorila o pomenu tega dne, povabile kakih štirideset zaslužnih partizanskih mater in žena iz Metlike in okolice in jih po predstavi pogostile. Bil je prav lep, prisrčen večer.

V nedeljo 3. marca so člani modelarske sekcije novomeškega aerokluba imeli v Metliki nastop z motornimi modeli in gumenjaki.

Lepo sončno vreme je izvabilo dopoldne na hrvatski travnik v Metliki več sto mladih gledalcev, ki so napeto sledili poletom in akrobacijam malih modelov. Škoda, da prireditelji niso imeli s seboj tudi jadralnih modelov.— Popoldne so z motornimi modeli nastopili tudi na trgu v Metliki.

Društvo prijateljev mladine je te dni pričelo na vzhodni grajski terasi urejati igrišče za naše najmlajše. Ker je tu oporno obzidje precej poškodovano in narušeno, ga bo seveda treba prej temeljito popraviti. Društvo upa, da bo igrišče že to pomlad služilo svojemu namenu.

-ar

Kurentovanje v Gradacu

Gradčani so znani kot veseljaki in družabni ljudje. Poleg vseh vrst družabnih prireditev cenijo zlasti kurentovanje, ki je star običaj vasi, prenašajoč se iz roda v rod.

Tudi letos je bil izvoljen odbor »veselih aktivistov«, ki je vodil kurentovanje po določenem sporedu od nedelje do srede. Na pustno nedeljo in v torek sta bili zabavni prireditvi v Prosvetnem domu, v torek popoldne pa še posebej pustni sprevod skozi vas, v katerem so za godbo korakali v maskah stari in mladi ob veselem pozdravljanju vaščanov. Ob množični udeležbi so Kurenta v sredo popoldne gorečega vrgli v mrzlo Lahinjo in tako zaključili letošnje kurentovanje. Trdijo, da so glavna dediščina Kurenta — prazni žepi njegovih prijateljev.

S. S.

Taborniki — gorski stražarji

V nedeljo, 3. marca, je bil v fizikalnem kabinetu novomeške gimnazije poldnevni tečaj za vodnike in načelnike dolenjskih taborniških enot, na katerem so se seznanili z delom in pomenom Gorske straže. Predavatelja Združenja tabornikov Slovenije sta pokazala tabornikom nad 30 barvnih diapozitivov zaščitenih rastlin in herbarij ter razložila oblike dela Gorske straže. Na izletih, pohodih in taborjenjih bodo taborniki skrbeli za varstvo narave, sodelovali bodo pri zaščiti spomenikov, gozdov, favne in flore in pri splošni zaščiti naravnih znamenitosti. Skupine gorskih stražarjev bodo imeli v Novem mestu, Črnomlju, Straži in Šentjerneju. — Tečaja se je udeležilo 25 taborникov.

Lutke tudi v Straži

V nedeljo, 3. marca popoldne, so se straški otroci lepo razveselili na maškaradi in ob prvi predstavi ročnih lutk, ki so jih izdelali taborniki samostojne družine Zelenega Roga. Iz skromnega začetka obetajo straški taborniki zdaj večkrat prirejati lutkovne igrice za najmlajše.

Šentjernejska pritožba je zalegla

Po pritožbi v časopisih sprejemajo Putnikovi avtobusi na progi Ljubljana—Zagreb v zadnjem času potnike tudi na stojišča in uvedli so celo nekaj novih vmesnih postaj. Veseli smo tega, saj se sicer nikoli nismo mogli zanesti na to zvezo. Brez usmiljena si lahko ostal na cesti. Kot je razvidno iz odgovora v Slov. poročevalcu, nepravilnosti ni zakrivil Putnik, temveč drugi, ki so pozabili, da imamo avtobuse zaradi ljudi in ne zaradi dobička. Želimo, da bi ostalo pri tem in da bi bili Putnikovi avtobusi redno na razpolago tudi nam — podeželanom.

Javna knjižnica »Franceta Prešerna« v Šentjerneju je letos nabavila nad 100 novih knjig. Sedaj jih ima že blizu 1500. Svojim bralcem nudi leposlovne, politične, mladinske, gospodarske ter znanstvene in poučne knjige. Vpisanih je 508 članov. Nad polovico jih stalno prihaja v knjižnico, mnogi celo po dvakrat na teden. Največ si knjige izposoja mladina, kar je vsekakor razveseljivo. Najpridnejša bralka je tov. Gusta Hudoklinova, najmlajši ljubitelj knjig pa je njen štiriletni nečak Niko Hudoklin. Za petstoto izposojeno knjigo je tovarišica Hudoklinova prejela knjižno nagrado. Na željo malega Nika si je izbrala otroško slikanico »Mižek-Figa«, ki sta si jo že prej neštetokrat izposodila. Kot kaže, bo letos oddanih še več nagrad. Knjižnica je odprta vsako sredo in nedeljo dopoldne..

Pust so Šentjernejčani dobro potrdili. Tradicionalni nedeljski predpustni »Krapfenball« so bili zelo obiskani. Na pustni torek je pa bilo na trgu mnogo veselih maškar. Posebno živahno je bilo zvečer. V sredo so Kurenta slovesno zažgali. Mnenje mnogih pa je, naj se predpustne šale omeje na domači kraj ali pa naj služijo zbližanju sosednih krajev. Zelo neumestno in nepotrebno je, da se na račun pustnih šem ustvarjajo nesoglasja in so s tem prizadete ustanove, ki pri pustovanju sploh niso bile udeležene. Torej — vse do svoje meje!

V nedeljo 17. marca ob pol osmih zvečer bo KUD »Brata Pirkovič« v Šentjerneju priredilo v dvorani veseli večer. Nastopili bodo ljubljanski »Veseli planšarji«, pevka Zlata Gašperšičeva in harmonikaš Avgust Stanko. Za smeh in dobro razpoloženje bosta poskrbela Božo in Miško, ki sta nam znana že iz ljubljanskega radia. Morda pride celo Ježek! Po končanem sporedu bodo planšarji igrali vesele valčke in polke za ples.

V.

Novice iz Podgrada

Spet se oglašamo izpod Mehovega. Mogoče bo kdo mislil, da kulturno delo v tem kraju spi, pa ni tako. Prosvetno društvo je kar precej delavno, najbolj aktivna je dramska skupina. Sedaj študira Desetega brata, katerega bo uprizorila 18. marca. Pri tej igri sodeluje staro in mlado. Večer za večerom prihajajo člani z veseljem na vaje. Njihov trud se bo pokazal ob uprizoritvi.

Z igro nameravamo tudi gostovati. Mislimo, da bomo to tudi storili. V eni izmed zadnjih številk Dolenjskega lista sem brala, da so Stopičani gostovali na Dolžu in v Podgradu z lutkovno igrico »Rdečo kapico«. Stopičanov v Podgradu niso videli, kakor tudi ne na Dolžu. Mogoče so samo nameravali priti, zato jim priporočamo, naj najprej storijo, potem pa pišejo. B. A.

Kostanjevica za 8. marec

V petek 8. marca je otroški vrtec v Kostanjevici na Krki priredil ljubko slovesnost, na kateri so bile navzoče matere in predstavniki raznih organizacij in društev. Cicibanški so mamicam zapeli nekaj pesmi, zaplesali so jim in pokazali, kako se igrajo in učijo.

Otroški vrtec v Kostanjevici bo letos zaključil šele prvo šolsko leto. Vodi ga tovarišica **Peček Breda**, ki je zelo marljiva in prizadevna. Starši so veseli predvsem glasbene vzgoje, ki jo otroci dobivajo. V letošnjem šolskem letu smo z željo, da spoznajo novo vzgojno institucijo, priredili vzorni nastop za občinske ljudske odbornike ter predstavnike organizacij, društev in podjetij. Le tako se bodo naši ljudje seznanili z načinom in potekom dela ter potrebami otroškega vrtca. Akcija je v celoti uspela. Sprejem za praznik žena je bil nekaj podobnega, le da je bil mnogo prisrčnejši.

Osnovna šola in gimnazija bosta priredili kratek spored ženam in materam na bližnjem roditeljskem sestanku ter tako še tesneje združili učitelje in roditelje, šolo in dom.

ŠPORT IN TELESNA VZGOJA

Že prvi nastop NTK »ELAN« — uspešen

Preteklo nedeljo je bil telovadni dom »Ilirije« v Ljubljani prizorišče napetih borb najboljših mladincev, mladink, pionirjev in pionirk v namiznem tenisu. Zbralo se jih je 120 iz različnih klubov Slovenije — iz Ljubljane, Maribora, Kranja, Jesenic, Raven, Litije, Kočevja, Sodražice in prvič po dolgem obdobju — iz Novega mesta.

Novomeški Namiznoteniški klub »Elan« je v Ljubljani zastopala ekipa mladincev (Picek, Uhl, Jakše), ki so tekmovali tudi med posamezniki, medtem ko je v konkurenci pionirjev nastopil le nadarjeni Turk, ki nas ni razočaral. Novomeščani so dobro zaigrali in so kljub opravičljivi začetni tremi premagali Ilirijo z rezultatom 5:3. V nadaljevanju prvenstva so Novomeščani naleteli na Maribor, ki je v končnem plasmanu zasedel 3. mesto in izgubili. To smo pričakovali, saj je bila mariborska ekipa ena najboljših na prvenstvu. **S tem se je novomeška ekipa med 16 ekipami uvrstila na 5.—8. mesto, ki pomeni za začetnike lep uspeh.**

Lep uspeh je med posamezniki dosegel pionir Jože Turk, ki se je med 32 pionirji uvrstil v polfinale. Sele v polfinalu je klonil in to s kasnejšim prvakom Grabnarjem iz ravenskega Fužinarja. Delitev 5.—8. mesta med 32 pionirji je za mnogo obetajočega Turka lep uspeh.

Torej, prvi nastop Novomeščanov na tujih mizah moramo oceniti kot uspel. Od Dolenjcev so največji uspeh imeli **kočevski mladinci in mladinke** v ekipni konkurenci (mladinci 4. mesto, mladinke 3. mesto), medtem ko so mladinci iz Sodražice že v prvem kolu izpadli.

Jože Mrzlak postavil nov rekord Dolenjske: 876 kegljev

Riko Cigoj, eden izmed najuspešnejših dolenjskih kegljačev

V okviru republiške moštvene kegljaške lige so Novomeščani (KD Gorjanci) preteklo nedeljo gostovali v Ljubljani, kjer so na kegljišču Gradisa dosegli velik uspeh. V dvoboju za renomirano ekipo Jesenic so podrli nič manj kot 4944 kegljev, kar pomeni nov moštveni rekord Dolenjske (Jeseničani — 4919 podrtih kegljev — in 200 lučajev). Novomeščani imajo tokrat izvrsten povpreček 824 kegljev, kar je tudi v zveznem merilu lep rezultat. Najboljši posameznik je bil Jože Mrzlak, ki je dosegel izvrsten repultat — 876 podrtih kegljev. To je novi rekord Dolenjske. Drugi najboljši je bil Riko Cigoj z 848 kegljі, tretji Ljubči Murn (821 podrtih kegljev), sledili pa so še Barbič in Jerman 803 in Vencel 793 podrtih kegljev. S tem izvrstnim rezultatom so se Novomeščani že skoraj izmazali iz nevarnega položaja v ligi, saj jim je po neuspehih v Kranju in Mariboru pretil izpad iz konkurence najboljših kegljaških ekip Slovenije.

F. M.

Simultanka Škerlja na novomeški gimnaziji

Pretekli teden je igral simultanko na gimnaziji znani novomeški prvokategornik Tone Škerlj. V simultanki, ki je trajala blizu dve uri, je Škerlj igral proti petnajstim najboljšim mladincem in pionirjem gimnazije. Po napeti borbi je Škerlj 12 partij odločil v svojo korist, dve partiji je izgubil in dve remiziral. Zmagovalca sta bila Hočevar in Tratar, remizirala pa sta Strmšek in Gabrijelčič. V prihodnje pripravljajo še več simultank, tako na gimnaziji kakor tudi drugod po okraju.

F. M.

Okrajno prvenstvo za »ZLATO PUŠČICO«

22. februarja in 1. marca je bilo v Novem mestu okrajno prvenstvo v streljanju z zračno puško za »Zlato puščico«. Tekmovanja se je udeležilo 31 strelcev iz petih družin novomeškega okraja. Od 200 možnih krogov so dosegli najboljše rezultate naslednji strelci: Tone Skube (N. m.) 269, Andrej Pleničar (N. m.) 260, Marijan Okroglič (N. m.) 252, Darko Majetič (N. m.) 249 in Marija Hercog (Čatež) 240 krogov.

PRIJATELJSKI DVOBOJ

Na pobudo SD »Miloš Komac« iz Ljubljane sta se 10. marca srečali v Novem mestu petčlanski ekipi omenjenih dveh družin. Ekipno so zmagali gostje z razliko 5 krogov, rezultati posameznikov pa so bili naslednji: Tone Skube (N. m.) 266, Anton Rozman (Lj.) 264, Anton Bizjak (Lj.) 260, France Bradač (Lj.) 258, Darko Marjetič (N. m.) 249, Marijan Okroglič (N. m.) 247, Andrej Pleničar (N. m.) 246, Slavko Vidmar (N. m.) 245, Čarman Peter (L.) 238 in Jože Majer (Lj.) 238 krogov.

Naša prva tovarna voska

V kratkem bo v Beogradu začela obratovati naša prva tovarna za predelavo voska. Njen glavni proizvod bo voščeno satje za čebele in beljeni vosek za kemično in farmacevtsko industrijo.

DOLENJSKI OBVEŠČEVALEC

Tedenski koledar

TEDENSKI KOLEDAR

Četrtek, 14. marca — Matilda
Petek, 15. marca — Klemen
Sobota, 16. marca — Julijan
Nedelja, 17. marca — Jerica
Ponedeljek, 18. marca — Edvard
Torek, 19. marca — Jožef
Sreda, 20. marca — Igor

KINO

»Krka« — Novo mesto: od 15. do 18. III. ameriški barvasti film »MIRNI ČLOVEK«. Od 19. do 21. III. ameriški barvasti film »NAŠI ZVESTI PRIJATELJI«. **Mladinski program:** od 19. do 21. 3. angleški film »MALA BALERINA«.

»Jadran« — Kočevje: od 15. do 17. III. ameriški barvasti film »ČRNI LABOD«. 20. in 21. 3. ameriški film »SMRT PRIHAJA«.

Črnomelj: 15. in 17. 3. ameriški film »PO SLEDU MORILCA«. 19. in 20. 3. jugoslovanski film »JUBILEJ GOSPODA IKLA«.

Metlika: 16. in 17. 3. madžarski film »LILIOMFI«. 20. 3. ameriški film »OPIČJE NORČIJE«.

Kostanjevica: 17. 3. italijanski film »NA KONICI MEČA«.

Dol. Toplice: 16. in 17. 3. ameriški film »OSAMLJENI REVOLVER«. Predstave v soboto ob 19.30, v nedeljo pa ob 15.30 in 19.30.

Trebnje: 16. in 17. 3. angl. film »HOBSON V ŠKRIPCIH«. Predstava v nedeljo ob 15. uri.

Šentjernej: 16. in 17. 3. francoski film »IMEL SEM SEDEM HČERA«.

Mokronog: 16. in 17. 3. danski film »SPET SVA TU«.

Straža: 16. in 17. 3. ameriški barvasti film »VAŽNO SE JE IMENOVATI ERNEST«. Predstave v soboto ob 19. uri, v nedeljo ob 15.30 in 19.30.

POTUJOČI KINO NOVO MESTO

predvaja italijanski film »SLOVO NA POSTAJI«: v četrtek 14. marca ob 18. uri na **pljučnem oddelku bolnišnice**; v petek 15. marca ob 19. uri v **Birčni vasi**; v soboto 16. marca ob 19. uri **na Otočcu**; v nedeljo 17. marca ob 15. uri na Dvoru in ob 19. uri v Prečni.

Lutkovno gledališče

NOVO MESTO

Nedelja, 17. marca, ob 10. uri: »Carobni klobuk«. — Jubilejna predstava. Vstop z vabilom.
Nedelja, 17. marca, ob 11. uri: »Čarobni klobuk«. Predstava za učence novomeške osnovne šole. Brezplačne vstopnice bodo razdelile učiteljice.

KOSTANJEVICA NA KRKI

Nedelja, 17. marca ob 9: France Bevk **Trbuc in razbojnik**, Milica Bartenjev: **Prebrisani Tinček.**

MALI OGLASI

PRODAM 10 do 15 panjev čebel: Fabjan Jože, Dolenja vas p. Mirna peč.

OTROŠKI VOZIČEK, kombiniran, skoraj nov, prodam: Bele, Kettejev drevored 1.

PRODAM mlatilnico, vinograd z zidanico (10 t), 50 a starine: Fabjan Jože, Dol. vas 15, p. Mirna peč.

BRIVSKO FRIZERSKO učenko ali učenca sprejmem: Mihelin Ivan, frizer — Straža.

PRODAM zelo dobro ohranjen tapeciran otroški voziček. Naslov v upravi lista.

POCENI PRODAM starinsko pisalno mizo z nastavkom, primerno za privatnike, pisalno mizo s 7 predali in navadno starinsko ovalno mizo z vložkom na plošči. Vprašati pri Društvu upokojencev, Čitalniška 1 — Novo mesto.

PRODAM klavirsko harmoniko Scandalli« (60 basov — 1 register), zelo dobro ohranjeno, z odličnim glasom, moško kolo znamke »Rog« in nov 6-cevni radio. Naslov v upravi lista (93-57)

OBVESTILA

Društvo upokojencev Novo mesto opozarja vse svoje člane, da bo sprejemalo naročila za legitimacije s popustom na vožnji samo do vključno 16. marca. Kasnejša naročila ne bomo upoštevali.

»MIRNA« Tovarna šivalnih strojev na Mirni prične 16. marca nov krojni in šivalni tečaj v Novem mestu. Tečaj bo dopoldne, popoldne in zvečer v Sindikalnem domu.

UMETNIŠKA GALERIJA V KOSTANJEVICI

Odprta vsako nedeljo od 8. do 17. ure. Vstop prost!

ZAHVALE

Zahvaljujem se učiteljici Jožici Lenič iz Dol. Suhorja p. Metlika, ki je našla mojo denarnico z večjim zneskom denarja in raznimi dokumenti, ter jo oddala Postaji Ljudske milice v Metliki.

Grahek Jože,
Rožanec pri Črnomlju

Prav lepo se zahvaljujem Dolenjskemu listu in Državnemu zavarovalnemu zavodu — podružnici Novo mesto za izplačanih 16.000 din, katere sem prejel za poškodbo in trajno invalidnost. Zavarovanje v Dolenjskem listu vsem toplo priporočam.

Erjavec Janko,
fotograf, Ivančna gorica

GIBANJE PREBIVALSTVA

NOVO MESTO

V času od 2. do 9. marca je bilo rojenih 9 dečkov in 6 deklic. Porok ni bilo. Umrl je Mavrin Jakob, osebni upokojenec, 74 let, iz Kočevja.

GOTNA VAS

Umrl je Kobe Janez, užitkar, 76 let, z Malega Slatnika.

KOSTANJEVICA - PODBOČJE

V času od 30. I. do 28. II. sta bili rojeni 2 deklici.

Poročili so se: Radič Vincencij, strojnik iz Globočic in Pirc Jožefa, delavka z Ošterca. Jordan Franc, kmetovalec s Čistega brega in Jordan Jožefa, kmetovalka iz Koprivnika. Barkovič Mihael, kmetovalec in Zagorc Ana, kmetovalka, oba iz Črneče vasi. Gorenc Albin, kmetovalec iz Ržišč in Colarič Marija, kmetovalka iz Vel. Vodenic. Luzar Franc, kmetovalec z Grobelj in Sintič Neža, kmetovalka iz Crešnjevca.

Umrl je Stopar Mihael, užitkar, 77 let, z Orehovca.

METLIKA

Februarja je bil rojen 1 deček.

Poročili so se: Kure Jože z Grma in Križan Ivanka s Krasinca. Stubljar Alojzij iz Cerkvišča in Brodarič Ana s Krasinca. Brinc Anton in Brodarič Marija, oba iz Gribelj. Željko Alojzij iz Cerkvišča in Starešinič Antonija s Krasinca. Štravs Danijel iz Gribelj in Starešinič Ana s Krasinca. Novak Matija z Otoka in Tomc Vida iz Primostka. Pezdirc Jože z Otoka in Novak Marija z Otoka. Tomc Anton in Jurajevčič Marija, oba iz Primostka.

Umrli: Marentič Jožefa z Otoka, stara 66 let in Rus Barbara iz Dobravic, stara 74 let.

Iz novomeške porodnišnice

Pretekli teden so v novomeški porodnišnici rodile: Pevec Marija z Goljeka — dečka; Bele Vida iz Jedinščice — dečka; Hudorovac Marta iz Petrove vasi — deklico; Pirc Marija iz Sadinje vasi — dečka; Gregovič Antonija iz Zemlja — deklico; Vodopivec Silva iz Kočevja — deklico; Janc Slavka iz Novega mesta — deklico; Radman Draga iz Jerneje vasi — dečka; Kranjc Marija iz Kočevja — deklico; Rajk Anica iz Dol. Toplic — dečka; Lavrin Ivanka z Drenovca — dečka; Plut Slavka iz Gradaca — dečka; Fideršek Frančiška iz Novega mesta — dečka; Gršič Marija iz Bojanje vasi — dečka; Mausar Jožefa iz Šentjošta — dečka; Pečnik Julijana s Pleša — dečka; Krese Angela iz Šalke vasi — deklico; Žabjek Julka iz Kočevja — deklico; Nose Marija iz Repč — dečka; Gašperič Genovefa iz Biške vasi — deklico; Strel Pepca iz Mokronoga — deklico; Pekolj Ana s Sela — Šumberka — dečka; Zupančič Marija z Vršnih sel — dečka; Starc Marija iz Rosalnic — deklico; Švajger Ana iz Črnomlja — dečka in deklico; Robida Marija s Sela — Šumberka — deklico; Jordan Jožefa s Čistega brega — deklico; Jevtovič Marica iz Novega mesta — dečka; Pirnar Albina iz Ledeče vasi — dečka; Kranjčič Marija iz Gor. Karteljevega — deklico.

KRONIKA NESREČ

Pretekli teden so se ponesrečili in iskali pomoči v novomeški bolnišnici: **Rutar Dominik**, sin posestnika s Klečeta, je padel z ograje in si poškodoval desno nogo. **Hren Anton**, mizarski pomočnik z Ločne, je padel s kolesa in si poškodoval desno nogo. **Kendovo Darinko**, hčerko uslužbenca iz Gotne vasi, je povozil avtomobil in ji poškodoval glavo. **Žitnik Slavica**, hčerka delavca s Trške gore, se je z ognjem opekla po spodnjem delu telesa. **Kešmrlj Franc**, čevljarski pomočnik iz Novega mesta, si je v službi poškodoval prst desne roke. **Mohorčič Franc**, elektromonter z Rudnika, je padel na žico, v katero je bil napeljan električni tok in si opekel obe roki. **Vebra Franca**, rudarja iz Krmelja, je udaril Vinko Prelogar in ga poškodoval. **Videtiču Alojzu**, pomočniku šoferja iz Črnomlja, je padel na desno nogo hlod.

Izpred sodišča

BREZ DOVOLJENJA JE VZEL LES

Pri popravilu mostu v Kostanjevici je ostalo nekaj uporabnega lesa. Ne da bi imel dovoljenje lastnika lesa — uprave za ceste — je vzel V. C. 2 hrastova pilota in približno kubik plohov, vse vredno najmanj 7.000 din. Če bi si vsaj naknadno priskrbel dovoljenje lastnika in les plačal, verjetno ne bi prišel pred sodišče. Tako je pa bil obsojen na 3 mesece zapora, pogojno za dobo dveh let. Upravi za ceste, Tehnični sekciji Novo mesto, mora plačati 7.000 din in vse stroške postopka.

NEBRATOVSKI ODNOSI

Stanko in Franc M iz Lisca pri Žužemberku sta brata, odnosi med njima pa so vse kaj drugega kot bratski. Vmes je menda zemlja, katere lastnik je še mati. Vinograd je mati že razdelila med oba, vsakemu polovico. Ko so lani 5. junija delali v vinogradu, je Stanko, ki je sicer v službi v jeseniški železarni, hotel vzeti vodo iz vodnjaka pri zidanici, ki pa je na »območju« Francetovega vinograda. Franc mu ni dovolil, pa je prišlo do pretepa. Franc, ki je invalid brez noge, je iz tega spopada odnesel krvavo glavo.

Prizadevanje sodišča in pravnih zastopnikov pred razpravo, da bi se poravnala kot brata, je bilo brezuspešno. Stanko ni obžaloval dejanja, zahteval je celo, da mu brat plača potne stroške z Jesenic, kjer stanuje. Stanko je bil obsojen na mesec dni zapora, pogojno za dobo enega leta, plačati mora tudi stroške in bratu 1.440 din.

PO DVEH LETIH ODKRITA TATVINA KOLESA

Franc Eršte iz Češnjic pri Otočcu je pred sodiščem napravil vtis zelo skesanega grešnika. Še danes se čudi, kaj ga je prijelo tisti večer 27. oktobra 1954, da je za domom Partizana v Otočcu vzel tuje zaklenjeno kolo in ga odpeljal domov. Značilno pa je, da se je pokesal dokaj pozno, šele sedaj, ko je bila tatvina po dveh letih odkrita.

Eršte je kolo doma predelal. Izpilil je številko, ga prepleskal in zamenjal nekatere dele, potem pa ga uporabljal do lanske jeseni, ko je tatvina le prišla na dan. Kolo je bilo last Franca Brulca iz Lutrškega sela pri Otočcu. Medtem ko je Brulc gledal film, mu je Eršte ukradel kolo.

Franc Eršte je bil obsojen na 6 mesecev zapora. Brulcu mora plačati 5.000 din odškodnine, kolo pa je lastnik že dobil nazaj na postaji LM.

PROMETNA NEZGODA

F. F., šofer pri Tehnični sekciji Novo mesto, je 24. novembra lani preizkušal 3-tonski tovorni avto skozi Bršljin. Pri tem je malo bolj podil, zlasti čez most pri Zadružnem domu. Isti trenutek je privozil po klancu izza ovinka vojaški tovorni avto. Šofer je vozil pravilno po desni in na skrajnem robu ceste vozilo ustavil. Tudi F. F. je naglo zavrl, toda zaradi snega mu je zaneslo vozilo na levo stran in je trčilo v stoječi vojaški kamion. Na njem je nastala škoda za okoli 8.000 dinarjev. Lahko bi bile posledice še veliko hujše.

Zaradi ogrožanja varnosti prometa je bil F. F. obsojen na tri mesece zapora, pogojno za dobo enega leta. Škodo je še pred razpravo poravnal.

Iz Podgrada

Prosvetno društvo je organiziralo tečaj za ročno delo; obiskuje ga 20 deklet. Naučile se bodo marsikaj, kar jim bo koristilo kot bodočim gospodinjam.

Novi sveti pri ObLO Žužemberk

Na zadnji redni seji konec februarja, kateri je prisostvoval tudi tajnik OLO Zvone Perc, je občinski ljudski odbor iz kandidatov, ki so jih predlagale gospodarske in družbene organizacije, izvolil nove svete. Teh je sedaj osem. Predsedniki posameznih svetov so: sveta za splošno upravo in notranje zadeve **Slavko Vute**, svet ima sedem članov; sveta za družbeni načrt in finance **Jože Gosenca**, svet ima osem članov; sveta za obrt, komunalne in stanovanjske zadeve, ki šteje deset članov **Franc Mlakar**. Svet za trgovino, gostinstvo in turizem šteje sedem članov, predseduje pa mu **Franc Jarc** mlajši. Svet za kmetijstvo in gozdarstvo šteje enajst članov, predsednik je pa kmetijski tehnik **Milan Šenica**. Enajstčlanski svet za šolstvo, prosveto, kulturo in telesno vzgojo ima za predsednika **Franca Lavriča**.

Svet za zdravstvo ima sedem članov, predseduje pa mu **Alojz Smrke**. Predsednica sveta za socialno varstvo, za delo in varstvo družine, ki šteje enajst članov, je učiteljica **Marija Lavrič**.

Novo izvoljene člane svetov je sklical občinski ljudski odbor na posvetovanje 8. marca. Na posvetovanju je predaval o zakonu o splošnem upravnem postopku višji pravni referent občinskega ljudskega odbora dr. Tone Žnidar, hkrati pa člane svetov seznanil o delu in pristojnosti posameznih svetov. Upajo, da bodo novi sveti opravičili zaupanje volivcev, množičnih organizacij in občinskega ljudskega odbora in utrdili družbeno upravljanje v žužemberški občini.

Lutkovno gledališče tudi v Kostanjevici

Zadnja leta smo že večkrat izrazili željo, da bi radi imeli svoje lutkovne predstave. Želja se nam vse doslej ni uresničila. Jeseni šele, ko nam je okrajni odbor Ljudske tehnike podaril šolsko delavnico in smo lahko začeli z modelarskim krožkom, smo se odločili tudi za lutkovno gledališče. Oder je izdelal pod vodstvom **Lojzeta Štiha** modelarski krožek, prav tako tudi ostalo opremo. Prvo predstavo smo videli za novoletno jelko, in tej jih je sledilo še več. Prihodnjo nedeljo bomo gledali že šesto in potem bo vsako nedeljo dopoldne v šoli ura otroškega veselja. Posebno veselje delajo lutke cicibanom iz otroškega vrtca.

Otroška maškarada v Straži

V Straži so mamice svojim malčkom napravile veliko veselja z maškarado v nedeljo 3. marca. Otroci so se našemili, da je bilo veselja na pretek. Nekatere maškare so bile prav lepe. Vseh otrok je bilo pri maškaradi okoli 70. Zborovanje in rajanje so imeli v zadružnem domu. Tu jih je obiskal tudi Pavliha in se jim predstavil z dvema igricama. Smeh in veselje sta kar prekipevala. Želja mladih igralcev in poslušalcev je, da bi jih Pavliha še večkrat razveselil.

Na koncu predstave so mamice pogostile vse maškare s čajem in pecivom, na to pa so šle v sprevodu skozi Stražo in Vavto vas. Radovednih gledalcev je bilo povsod dovolj.

Mamicam in ostalim tovarišicam, ki so pri tej prireditvi pomagale in prispevale, iskrena hvala!

A. M.

»TRIJE PTIČKI« na Vel. Cirniku

Gasilsko društvo Veliki Cirnik je 3. marca priredilo pustno zabavo, združeno z igro »Trije ptički«, ki so jo zaigrali člani društva v režiji učitelja na tukajšnji šoli. Igra je ljudem zelo ugajala, saj so se od srca nasmejali dobro igrani komediji. Zlasti so dobro igrali Anton Krnc, Stane Krnc, Franc Peterle, Jože Urbančič, Anton Zaplatar, Lojze Remar ter učitelj in učiteljica.

Hvaležni smo igralcem za lepo razvedrilo in jim želimo še obilo uspeha pri kulturno prosvetnem delu.

L. G.

Avtošola dobro napreduje

Ljudska tehnika v Kostanjevici je pred nedavnim osnovala tečaj za šoferje - amaterje. V tečaj se je vpisalo in ga redno obiskuje 34 tečajnikov, med njimi tudi nekaj deklet. Predavanja so zelo zanimiva in jih spremljajo učila. Upamo, da bodo vsi vpisani zdržali do konca tako kot v drugih tečajih in postali dobri šoferji.

V vsako hišo na Dolenjskem DOLENJSKI LIST!

Pohitite z vpisom v članstvo Prešernove družbe!

Od elektrarne do žarnice v sobi

Električni tok potuje, seveda po žicah. Vsi poznamo visoke, posebno zgrajene stebre, po katerih so napeljani daljnovodi visoke napetosti, saj so ti daljnovodi neločljivi del današnjih pokrajin. Od kod pridejo in kam peljejo te kovinske žice na visokih stebrih, ki drže čez gore in ravnine in čemu pravzaprav služijo?

330 tisoč voltov

Električno, ki teče po žicah, lahko primerjamo z vodo v vodovodni cevi. Napetost, ki jo merimo v voltih, ustreza v tem primeru pritisku vode v cevi. Jačino toka merimo v amperih in predstavlja količino toka, ki v nekem določenem časovnem presledku steče po žici. Lahko jo primerjamo količini vode, ki izteče iz cevi, ko odpremo pipo. Napetost toka v hišnih instalacijah je 220 voltov (ponekod 110), toda po daljnovodih teče iz elektrarne tok z napetostjo 225 tisoč ali celo 330 tisoč voltov. Zato ni čudno, da imamo na daljnovodih napise: »Visoka napetost, pozor: smrtno nevarno!« Tok s tako napetostjo je vedno pripravljen »skočiti« proti vsakemu predmetu, ki bi ga odvedel v zemljo, v ta orjaški nevtralni element, ki uničuje vse napetosti, zato so osamilci (izolatorji) na daljnovodih izredno važni, ker bi brez njih elektrika odtekala v zemljo brez haska, tako pa odteka skozi motorje in žarnice, poganja tovarne in osvetljuje mesta in vasi.

Najobčutljivejši živec daljnovoda

Stolpi daljnovoda so podobni novoletnim jelkam z raznimi okraski. Izolatorji, ki nosijo žico, so dolgi malone tri metre, kajti toliko mora biti žica oddaljena od stolpa, sicer bi iz njega švigale električne iskre. Ti izolatorji pa niso tako običajni, kot se zdi. Narejeni so iz najboljšega porcelana, ki ga danes moremo izdelovati, kajti opravljati morajo težke naloge. Sonce jih razgreje, dež naglo shladi, nositi morajo težaki tovor žice in upirati se morajo slehernemu vdiranju elektrike vanje. Zato so izolatorji glavna skrb oseb, ki imajo pod kontrolo daljnovode.

Zaščita pred strelo

Žica daljnovodov je pravzaprav bolj podobna kablu, saj je debela kot žensko zapestje. Da bi bila močnejša, ima jedro jekleno. Na nji so aluminijaste žice, po katerih teče tok (aluminij stavlja toku mnogo manj upora, kot druge kovine). Drugi, mnogo tanjši vod pelje od stolpa do stolpa, vendar od njih ni ločen z izolatorji. Njegova naloga je ista kot pri strelovodu. Privlači nase strele in tako ščiti pred njimi daljnovod. Nekoč so strele prizadejale daljnovodom veliko škode. Večkrat so onesposobile kak daljnovod za več dni, včasih je strela ušla po daljnovodu v električne centrale ali druge naprave in jih težko poškodovala. Danes te nevarnosti ni; če trešči v daljnovod, ga posebne naprave avtomatsko izključijo v petini sekunde in ga, ko je prenehalo delovanje strele, spet samogibno vključijo. Glavna nevarnost za daljnovode so danes sneg in meteži, ne toliko zaradi teže snega, ki se nabira na žicah, ampak zato, ker sneg in led žice odebelita in jih veter laže niha. Pri tem je nevarno, da se dve žici dokaknetata, kar povzroči na vsej liniji kratek stik.

Električno omrežje

Električno proizvajajo hidroelektrarne (pogon voda) in termoelektrarne (pogon premog) in jo v daljnovodih pošiljajo potrošnikom. Naravnost? Ne. Če bi z letala opazovali daljnovod, bi videli, da se po kakih sto kilometrih konča v drugi centrali, se v nji razcepi v dve veji in če ju sledimo opazimo, da spet vsaka pelje v centralo. To je elektroenergetsko omrežje, sestavljeno iz central in daljnovodov.

Električno omrežje lahko primerjamo z omrežjem vodovodnih instalacij v kakem mestu: deset črpalnih postaj (v tem primeru central) vzdržuje stalno enak pritisk (v našem primeru napetost) in oskrbuje z vodo (v našem primeru z elektriko) na tisoče hiš in številne tovarne. Električna napetost se ne sme znižati. Pri toku za gospodinjstvo to ne bi posebno motilo, ker bi znižana napetost le malo oslabila jačino svetlobe. Toda industrija ne prenese takih menjav, v tovarnah morajo stroji teči enakomerno (vzemimo, da napetost električnega omrežja, ki goni stroje kake velike tekstilne tovarne, nenadoma oslabi: stroji bodo začeli teči neenakomerno, vlakna se trgajo in lahko nastane huda škoda). Nekoliko central, ki tvorijo električno omrežje, si med seboj lahko pomaga, kar je zelo važno in potrebno. Zakaj?

Mesto, ki bi imelo samo eno elektrarno, bi moralo imeti še pomožno, rezervno elektrarno, kar bi bila zelo draga rešitev. Toda za pet mest, ki ima vsako po eno elektrarno in so med sabo povezane z daljnovodi, je dovolj samo ena rezervna elektrarna. Toda deset mest, tako povezanih, sploh ne potrebuje pomožne elektrarne. Če se kaj pokvari v kateri od teh desetih elektrarn, proizvajajo elektrarne drugih devet mest dovolj elektrike za vseh deset mest. To je tudi bistvo in namen tega, čemur pravimo električno omrežje.

In kako se ustvarja elektrika?

Če premikate magnet nad kovinsko žico, bo stekel po tej žici električni tok. V elektrarni to »na veliko« opravlja generator. Generator ima v sebi navoje žice, razvrščene v obliki prstana. V sredini tega prstana se vrtijo veliki magneti, ki jih obrača turbina. Kadar gre magnet pred navojnico, nastane v nji električni

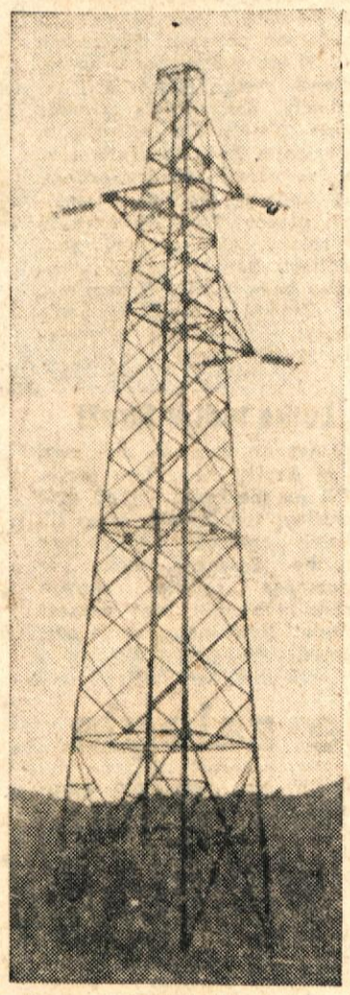

Nosilni steber — daljnovod — iz jeklenih brezšivnih cevi

tok. Te navojnice so po nekaterih pripravah povezane z daljnovodom, in to je vse.

Turbina, ki obrača magnete je pa pravzaprav neke vrste mlinsko kolo. V parni turbini vrti kolesa pravcati orkan pare pod visokim pritiskom, v vodnih turbinah pa to delo opravlja padec vode na lopate turbine. Tako se v naših hidro — in termocentralah »ustvarja« ta čudovita sila, ki nam sveti, poganja stroje v industriji in gospodarstvu, prenaša radijske programe, daje rentgenske in druge žarke, vozi vlake in opravlja še marsikaj. In daljnovodi, ki jih gledamo po naših krajih, so kakor simboli sodobnega sveta in časa, simboli stoletja elektrike.

VLADO LAMUT: PARIŠKA PLESALKA (Pariz 1954)
Obiščite razstavo del akad. slikarja Vl. Lamuta v veži Študijske knjižnice v Novem mestu!

Nekaj o kralju Saudu

Januarja letos je obiskal ZDA kralj Saudske Arabije. Tudi drugače se njegovo ime večkrat pojavi v javnosti, saj je vrhovni zakonodajni in izvršni organ države, ki je osemkrat večja od Jugoslavije, ima pa le nekaj nad šest in pol milijona prebivalcev. V njegovi deželi je znana mohamedanska božja pot Meka, v zemlji te države pa je obilo nafte, ki zanima svetovne gospodarstvenike, državnike in politike. Ker je Saud gospodar te nafte, ima v svetovni politiki pomembno besedo. Ameriške petrolejske družbe, ki imajo pravico črpati nafto na ozemlju te dežele, ustvarjajo pri tem ogromne dobičke, kralj pa dobiva za to leto okoli 280 milijonov dolarjev.

Arabski kralj Ibn Saud

Za kralja Sauda trdijo, da ima najbolj razkošen harem na svetu, v katerem je 80 do 90 žensk. Kralj je star 55 let, ne pije in ne kadi, kar to prepoveduje njegova vera. Za varstvo harema ima številne evnuhe.

Kralj ima, kot trdijo, 37 živečih polbratov, od tega jih je pet v njegovi »vladi« z letno plačo 320.000 dolarjev. Drugih moških sorodnikov ima 322. Ima tudi 25 priznanih sinov, koliko ima hčera, pa ne ve nihče, ker ženske v tej deželi niso cenjene več kot toliko, kolikor so potrebne moškim za zabavo in rojstvo otrok. Ko postane sin kralja Sauda star 12 let, ga prizna za polnoletnega. Kupi mu avto, najame šoferja in kupi tudi konja. Ko je sin dovolj razvit, si lahko ustanovi svoj harem na očetove stroške.

Po obstoječih zveznih zakonih ZDA kralj Saud ne bi smel stopiti na ameriška tla, ker pa je v njegovi deželi toliko nafte, so ga sprejeli z vsemi častmi in kamor je stopil, so mu polagali pod noge rdeče preproge. Svojih žen seveda ni pripeljal v Ameriko. Mohamedov zakon, ki velja v Saudovi Arabiji dovoljuje, da ima lahko vsak pravoverni musliman štiri zakonite žene in toliko priležnic v haremu, kolikor jih lahko vzdržuje.

Porod na 5000 metrov višine

Na izraelskem letalu, ki je letelo iz Amsterdama na Dunaj, in nad Nemčijo, je bila nedavno rojena deklica — 5000 metrov nad zemljo. Letalski urad na Dunaju je sprejel od pilota radijsko vest o porodu in naročilo, naj letalo na dunajskem letališču počaka ambulantni avto. Kmalu zatem je prišlo natančnejše poročilo: »Gospa Fritzi Fangel je rodila deklico. Mati in dete se počutita izvrstno«.

Nihče od potnikov na letalu ni slutil, kaj se dogaja v majhni kabini. Bilo je prvič, da sta morala dva uslužbenca letala pokazati v praksi svoje »babiško« znanje. Sprva sta mislila, da bo porod težak, vendar je šlo vse po sreči in je bil porod končan v 13 minutah. Deklica bo, ko doraste, lahko zaprosila za nemško državljanstvo, ker je rojena nad Nemčijo, lahko bo Avstrijka, ker so starši Nemci, lahko bo pa zaprosila za izraelsko državljanstvo, ker je rojena v izraelskem letalu. Morda se bo v življenju »visoko povzpela«, ko je bila rojena tako visoko.

100 let stara Slovenka v Ameriki

V Severni Ameriki, v državi Minnesota, živi Kraker Marija, ki je stara 100 let. Rojena je v Dobličah 11. februarja 1857. Poročila se je z Matijo Krakerjem iz Jerneje vasi. Mož je šel v Ameriko, leta 1905 je pa šla za njim tudi družina.

Marija Kraker živi pri svojem sinu Matiji, ki je farmar. Njen mlajši sin Janez živi v drugem kraju in je po poklicu trgovec. Marija Kraker piše večkrat v stari kraj svojim znancem. Pri tej starosti še vedno piše in bere brez očal. Njene prijateljice iz rojstnega kraja so že vse umrle, še vedno pa se Marija Krakerjeva rada spominja rojstnega kraja in v pismih sprašuje, kako kaj ljudje v Dobličah živijo. Za 100-letnico rojstva ji je čestital tudi predsednik ZDA Eisenhower.

Mariji Krakerjevi k 100-letnici rojstva lepo čestita tudi Dolenjski list in ji želi predvsem zdravja in veselja v vrstah njenih dragih sinov in vnukov.

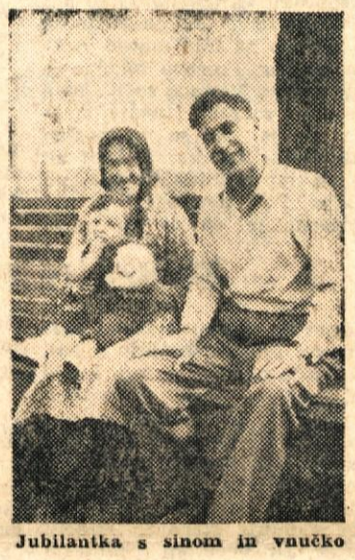

Jubilantka s sinom in vnučko

OKROGLE

PONEDELJEK

»Sploh se ne oglasi, gotovo spi.«

»Pa mu telefoniraj v pisarno.«

»Saj ravno tja mu telefoniram.«

SKOPUH

Škot čaka goste in daje ženi še zadnja navodila. »V sladkornico deni kleščice, ne žličko!«

»Saj nimam doma kock, samo sipo.«

»Vem, ljuba moja, prav zato deni kleščice!«

FILOZOFIJA

»Živi od plače, upajoč na posojilo, ne pa od posojila, upajoč na plačo.«

LJUBI »STARI ČASI«

Leta 1906 je imel ameriški parlament v Beli hiši žolčno debato o letalstvu, ki je bilo takrat seveda še čisto v plenicah. Pa se oglasi neki senator: »Le kaj se tako pričkate! Saj naše vojaštvo že ima eno letalo, ne?«

POROČILO

Meščanka Peteršiljčkova je spravljala pepel iz peči kar na stopnice v podstrešje. Požar je uničil tudi pepel.

VINSKA MOČ

»Ti, ali nima oštir Glažek precej vodeno vino?«

»To ti bo povedal najbolje Pepe. Hodil je k njemu pit in sedaj si mora zdraviti revmatizem.

»Ljubezen, zvestoba, sovraštvo, ljubezen, zvestoba...

Metliški „gadje in belouške“
so le prišli na dan

Letos menda že tretjič zapovrstjo v Metliki na pustni torek ni bilo velikega tradicionalnega pustnega sprevoda po mestu. Člani »glavne gadje zalege« so bili tokrat vse preveč zaposleni s pripravami obeh pustnih veselic in z raznim drugim delom, zato je slavnostni pohod, s katerim je Metlika postala znana že preko mej Bele krajine, letos znova padel v vodo.

Stari metliški gadje zagotavljajo ,da bo drugo leto res drugače, za zdaj pa so se morali ljudje na pustni torek zadovoljiti s pisanim sprevodom mladih gadov in belouškinj, ki že nekaj let nazaj na ta dan prilezejo iz svojih lukenj. Okoli dve sto maškar, od velikega laboda, baletk, princev in princes, raznih rož in živali, ciganov, kavbojev, mešetarjev, kranjskih fantov in deklet do malega dimnikarja se je zgrnilo v barvit sprevod, ki je čez metliške trge in ulice krenil v Telovadni dom, kjer jim je Društvo prijateljev mladine po zaslugi številnih darovalcev priredilo čajanko s pustnimi krofi.

Za prijetno presenečenje pa so letos poskrbeli stari gadje in belouške na obeh zabavah na pustno nedeljo in pustni torek, ko je bil oder v Telovadnem domu obakrat poln prav posrečenih in tudi duhovitih mask, ki so povzdignile veselo razpoloženje številnih Metličanov in okoličanov v dvorani. Skupine mask so obakrat pokazale pravcate nastope, med katerimi velja zlasti omeniti metliškega ribiča, ki je na svoj trnek poleg razbite pločevinaste posode in starega čevlja ujel živo žabo, živega krokodila in srebrno ribo, za nameček pa še zlatolaso vodno vilo. Vse navzoče pa je presenetil nastop metliškega cirkusa, v katerem so njihovi člani in članice pokazali prave artistične in baletne sposobnosti. Manjkalo ni seveda tudi mladih kozakinj z Dona, divjega Indijanca s kopjem in temperamentne zamorke iz Ugande, ki je s svojim divjim plesom razvnela gledalce v dvorani in bila po ponovnem nastopu deležna burnega odobravanja.

Vsekakor je bila pustna čast Metlike ta večer vsaj deloma rešena in Metličani naj nikar ne bodo črnogledi. Še je topla kri v starih gadih in belouškah in mlada žalega tudi raste in ta bo, kot vse kaže, v Metliki uspešno nadaljevala staro pustno tradicijo.

-ar

Novinarstvo na Zapadu

K uredniku nekega ameriškega časopisa vsa zasopla priteče tajnica in pove:

»Pravkar so iz Chicaga sporočili, da je na smrt obsojeni razbojnik Sexton v zadnjem trenutku pomiloščen. Med tem imamo mi že natisnjen članek za jutranjo številko, čez celo stran, v katerem podrobno opisujemo, kako je Sexton prebil zadnje minute na električnem stolu.«

Urednik se malo zamisli, pa pravi: »Zakaj bi se zaradi tega razburjali. Na prvi strani bomo objavili vest, da je razbojnik Sexton pomiloščen, nato pa opozorilo: Berite na tretji strani, kaj bi se mu lahko zgodilo v nasprotnem primeru!«

BIROKRAT

»Ljuba moja, pošiljam ti tisoč poljubov, toda z odbitkom režijskih stroškov in poštnine jih prejmeš le 915.«

Čuden štrajk, še bolj čudno ime

Škoti, o katerih je po svetu nešteto dovtipov, so ponosni, kajti imajo mestece, ki ima na vsej zemeljski obli najdaljše ime. Naj ga napišemo in tistemu, ki ga bo prebral: čestitke! Mestece se imenuje LLANFAIRPWLLGWYNGYLLGERYCHPWYRNDRO... dovolj, je pa še 19 črk! Sedaj so postali meščani, ki jih je komaj več kot črk v imenu mesta, spet slavni po svojem štrajku: noben prebivalec se noče peljati z železnico ne uporabiti kako drugo prometno sredstvo iz protesta proti direkciji angleških državnih železnic, ki so na njihovi postaji leseno, 25 metrov dolgo desko z napisom mesta zamenjali z drugo, kovinsko, ki je pa dolga »samo« 7 metrov. Prebivalci so to vzeli kot omalovaževanje imena njihovega mesta in začeli štrajkati. Tako imajo Angleži v teh dneh vsaj malo zabave.

1. Bilo je v tistih časih, ko je še Turek hodil v deželo, nad prebivalci in vasice Prikraj je pa vladal, tako kot se je njemu zdelo, oskrbnik nadliškega gradu Andraž Rosenberg... V vasi je bil njegov pomočnik župan Košuta. Na robu Prikraja, že prav v gmajni, je stala Hribčeva domačija.

Nekoč je stala njihova hiša sredi vasi in Hribčevi so bili trdni gospodarji in župani v Prikraju. Toda oče sedanjega gospodarja se je pred petdesetimi leti uprl in pridružil dolenjskim kmetom v boju za staro pravdo. Zato so mu grajski zažgali domačijo, njega najprej zaprli v grajski stolp, nato pa pognali v gmajno. Tukaj si je moral Hribčev ded izkrčiti gozd in postaviti novo hišo.

2. Natihoma so pravili, da ga je šel ovadit prav oče sedanjega Košute. Dokler Košuta še ni bil župan, se je izogibal Jerneja Hribca, sedanjega gospodarja na Hribčevem. Jernej pa mu je ob vsaki priložnosti pokazal svojo moč.

Zdaj pa se je vse spremenilo. Hribec se je umikal županu, popolnoma uiti mu pa ni mogel. Na tlaki mu je bilo dodeljeno najtežje delo, kakor za pokoro dolgih petdeset let. Ko so pobirali desetino, se je Košuta nalašč vsakič obregnil vanj! Hribec je stiskal ustnice in povešal glavo. Prav do kraja pa le ni mogel vzdržati.

Sosedje so ga poznali, da bo bruhnil, ko ga bo razjedlo do kraja...

3. Jernej Hribec je zakričal...

Potem so prišli grajski, ga zvezali in tepli. Hribčevi otroci so morali brez moči gledati, kako je moč njihovega očeta, ki so ga tako občudovali, v nekaj trenutkih splahnela. Prav po otročje se je otepal grajskih hlapcev, kakor bi ne znal udariti, dokler ga niso vsega krvavega pritisnili k tlom in ga povezali. Mati je zakričala od groze, mala Tinca je sedla na prag, trije fantje, Miha, Gregec in Ivan pa so bledi in togotni stali ob hiši in razočarano gledali, kako se oče ne more braniti. Gregca je za trenutek preblisnila misel, da bi prinesel očetu sekiro, toda Miha, najstarejši, ga je sunil, naj bo pameten. — Nato so očeta odpeljali.

4. Na Hribčevem so čakali na očeta. Prešel je dan, prešla sta dva, prešlo je že štirinajst dni in očeta še ni bilo. In vse zaradi krajcarjev, ki jih ni mogel plačati, in zaradi nekaj besed. Toda oskrbnik Andraž ne pozna šale. Otroci so čakali. Gregec je hotel iti v grad po očeta.

»Vseeno bi moral kdo stopiti na grad,« je sanjal.

»Da še tebe zapro!« se je ujedal Miha. Gregcu pa ni dalo miru. Vedel je, da na gradu ne more pričakovati prijateljev. Videl je pred seboj bradate ljudi, ki so potolkli očeta, koščenega oskrbnika Andraža, spomnil se je malih lin v stolpcih, za katerimi je zaprt oče. Bržkone čaka, kdaj bo prišel kdo. — »Ko bi šla midva v grad!« se je ustavil pred materjo.